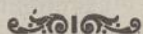

Valiukenas M.E.
6140 So. Tripp Ave.
Chicago IL 60629

LITVINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

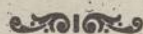
Motinos dienos artėjant

LAIŠKAS IŠ LIETUVOS

*Apie savo amžinąjį jiems atilsį Tėvelius ir jaunystę,
apie laisvą Lietuvą iki sovietų užėjimo**"Sulaukiau laiškelio..."*Algimanto Kezio nuotrauka, padaryta Jurgio Biliūno
sodyboje Niuronių kaime (Anykščių rajone)

MOTINAI

STASYS SANTVARAS

*Kilni, pilna pražydusių pagundų ir orumo,
Tikėjai tu gyvenimo giliom šaknim, –
Dėliojai plytą paskui plytą savo rūmo,
Aplaistei meilės ilgesį vilčių ugnim.**Į dangų kils gal ažuolas, gal liepa geltonkasė,
Gyvenimo bus daug – kaip upės vandenų – –
Lemtis tuo tarpu kitai lemčiai duobę kasė –
Tik ne svajoto žydrio padangių mėlynų.**Kai saulė – motina pavasario padūkusio ir girta –
Erdvių platybėjų juokės išdidžiai, –
Tava goda į sielvartą, į ašaras pavirto...**Nulenk likimui savo galvą nuolaidžiai, –
Matai, nėra čia pamato kaip amžiai tvirto –
Nežinom, ką mum skelbia rytmečio gaidžiai...*

Abu mano tėveliai gimę praėjusiam šimtmetyje. Nė vienas nesulaukė 70 metų. Tėvelis mirė 1954, mamytė – 1957-aisiais. Abu ilsisi viename kapelyje, mažose kaimo kapinaitėse, esančiose prie Juozapavos bažnytelės šalia kelio, vingiuojančio nuo Kuršėnų link Raudėnų, Tryškių ir kitų tylių Žemaitijos miestelių. Nuo kapinių gerai matyti išlikusios kelios senos eglės, žyminčios buvusios mūsų sodybos vietą. Greta telkšo "marios", atsiradusios užtvėnkus mažąją Upyną, atbėgusią nuo Paežerių. Kai rudenį praretėja medžių šakos, galima matyti už poros kilometrų dunksančius Nagurskių dvaro rūmus, neseniai tapusius naujųjų turtuolių pasilinksminimo vieta.

Graziai sutvarkytą senovišką mūsų sodybą lyg ir žadėjo melioratoriai palikti nenugriautą. Nepaliko... Dabar tik tos senosios eglės pasakoja apie čia pergyventą džiaugsmą ir skausmą, vestuves, krikštynas ir laidotuves, gyvenimą apkasuose, keičiantis frontui, pokario siaubą. Juk buvo naktys, kai lyg zuikeliai klausėmės, ar neatburžia į tremtį vežantys sunkvežimiai, ar nesėlina miško broliais apsimitę vagys ir žudikai, okupantų pasiųsti, kad suniekindų ir apjuodintų šventą laisvės kovą.

Dar kai maža mergaitė buvau, labai mėgau eglių ošimo klausytis. Man atrodė, kad panašiai šniokščia bangos jūroje, kurios niekada nebuvau mačiusi. Ir dabar, kai pirmąjį rugpjūčio sekmadienį po atlaidų susirenkame gimtųjų namelių vietoje, kiekviena kertelė kažką brangaus primena. Sunkiai svyruoja beržas, ties kuriuo kiemo vartai stovėjo. O prie jų, be laiko sulinkę, Tėvelis ir Mamytė savųjų laukdavo. Gražus būrelis kažkada čia suvažiuodavo. Keturi dukros ir keturi sūnūs. O kur dar žentai, marčios ir kasmet gausėjantis anūkų pulkelis. Visa dešimtis brolių ir sesučių pasaulį išvydo, tačiau patiems pirmiesiems nebuvo lemta užaugti.

Nors jau praėjo daug metų, bet savo brangiųjų tėvelių veidelius ir šiandien regiu. Liko visam laikui širdyje gražiausiu pavyzdžiu jų nueitas gyvenimo kelias, didelis pavyzdys mums.

Apsivedė jie, būdami labai jauni: mamytė – tik šešiolikos sulaukusi, tėvelis – vos dvidešimtuosius perkojęs. Abu buvo iš neturtingų, daugiavaikių šeimų. Tėvelis jaunas liko našlaičiu, nes jo mamytė anksti mirė, o tėvelis į senatvę apako. Todėl gyvenimo pradžia mano tėvai iš niekur jokios pagalbos sulaukti negalėjo. Išsikėlė jie į Šiaulius, tikėdamiesi kaip nors prasigyventi. Tėvelis gavo darbą Frenkelio fabrike prie odų dirbimo. Darbas buvo toks sunkus, kad, kaip pats vėliau pasakojo, baltiniai nuo prakaito supūdavo. Tačiau tėvelis nepalūžo, ramiai dirbo ir maitino gausėjančią šeimą. Po metų gimė vienas vaikelis, dar už pusantų – kitas. Užpuolė juos skarlatina: Liudelis mirė vieną dieną, o Anytė amžinai užmerkė akeles, kito saulėlydžio nebesulaukusi. Kas pajėgtų aprašyti tėvų skausmą, abiejų pirmųjų vaikelių netekus. Mamytė po laidotuvių iš sielvarto net sąmonę prarasdavo.

Bet vėl slinko dienos. Tėvelis vis ėjo į tą patį Frenkelio fabriką. Vienas po kito atkeliavo trys mano vyresnieji broliukai: Vladelis, Stasiukas ir Antanėlis. Taip tėveliai ir gyveno iki pirmojo pasaulinio karo.

Frontui artėjant, ėmė žmonės bėgti iš miesto, nuo mūsų ir bado gelbėdamiesi. Persikėlė mano tėveliai į Kuršėnų valsčių, Lapkasių dvarą, tapo kumečiais. Tame dvare ir aš gimiau. Pasakojo tėveliai, kad džiaugėsi, po trijų sūnų dukters susilaukę. Tačiau šeimai pagausėjus abu turėjo sunkiai dirbti, kad pragyventi galėtų.

Susikūrusi Nepriklausomos Lietuvos valdžia išleido įsakymą sumažinti dvarus ir duoti žemės žmonėms. Dalijant Paežerių dvarą mano tėveliams paskyrė beveik 12 hektarų. Kaip jau pradžioje rašiau, netoliese buvo Juozapavos bažnytelė. Aš dar labai maža buvau ir to neatsimenu, bet tėveliai pasakojo, jog gautoji žemelė buvo taip karklynuose paskendus, kad net tos bažnytelės nesimatė.

O, ką gali padaryti žmonių darbštumas! Ir kirviu kirto, ir rankomis rovė, ir net dalgiu pjovė tėveliai karklynus, kol visa žemelė ariama pasidarė. Net pats ponas

Nagurskis, kuris iš pradžių pyko ir šaipėsi, paskui baisiausiai stebėjosi: "Ką tu, Liudvikai, iš kemsyno padarei?"

Lietuvos valdžia naujakuriams padėjo. Davė paskolos, paskyrė miško trobesiams pasistatyti. Tėveliai per didelį vargą pasistatė medinę dviejų galų gryčią, kad visa gausi šeimyna sutilptų. Stogą dailiai šiaudais apdengė, iš molio tvartą pasidarė. Kad žinotumėt, kaip visi džiaugėmės, kai iš kumetyno į savo namelį parėjom. Dar tik vienas jo galas buvo užbaigtas, asla iš molio sudailinta, o ir krosnis – molinė. Tačiau vietos visiems užteko, nors netrukus ėmė bėgioti sesutės Joana ir Janė bei mažiausieji – Juozelis ir Liudytė.

Kol maži buvom, o dar ir skolas reikėjo gražinti, tai tėveliai labai vargo. Žiemą tėvelis rąstus į stotį veždavo, mamytė su gyvuliais ir mumis visais tvarkėsi. Bet niekada negirdėjom, kad jie dejuotų ir skųstųsi. Atsimenu: buvau jau trylikos metų, vien penketais baigusi pradžios mokyklą. Labai norėjau toliau mokytis. Tačiau netikėtai apsirgo mamytė. Du mėnesius ji išgulėjo ant patalo. Tėvelis, kiek begalėdamas, vežė jai vaistus, o aš, trylikametė, tapau tikra šeimininke: ir valgyti viriau, ir skalbiau, ir apie gyvulėlius ėjau, tėveliui padėdama.

Mamytė pasveiko. Bet čia mes, vaikai, tai vienokia, tai kitokia liga apsirgdavome. Tėveliai mus slaugė, kiek bepajėgdami, ir visus iš giltinės nagų išplėšė. Ėjau jau šešioliktuosius, kai staiga susirgau. Netekau sąmonės. Iš Raudėnų parvežtas felčeris pasakė: "Smegenų uždegimas". Ilgai liga kamavo. Tėveliai pasikeisdami prie mano lovos per naktis budėjo, nes vis kliedėdavau.

Ėjo metai. Mes paaukome, daugiau gyvulių pradėjome laikyti. Gyventi lengviau pasidarė. Iš mažens buvome prie darbų pratinami, kiekvieną užduotį turėjome sąžiningai atlikti. Mus mokė, kad nevalia nė iš vieno žmogaus pasijuokti ar kokiu kitu vardu jį pavadinti, gink Dieve, svetimo daikto neužkabinti.

(Nukelta į 4 psl.)

Girdėta iš Vilniaus

• **PROF. VAIDOTAS ANTANAITIS TEIGIA, KAD VYRIAUSYBĖ NETURI STRATEGINIO VALSTYBĖS RAIDOS PLANO.** Ketvirtadienį Lietuvos mokslų akademijoje šalies mokslininkai, politikai visuomeninių organizacijų atstovai diskutavo apie Lietuvos valstybinių regioninių programų sistemą, tokių programų tikslus, jų rengimą. Šį pasitarimą surengė dvi nevyriausybines organizacijas – Strateginio vystymo centras ir Tarptautinis konsultacinis centras.

Pasak Strateginio vystymo centro tarybos pirmininko, tautininko profesoriaus Vaidoto Antanaičio, po Nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos Vyriausybės dirba, neturėdamos strateginio valstybės raidos plano. Mokslininko nuomone, reikia suformuoti ir visuomenėje plačiai apsvarstyti valstybės ateities viziją, parengti ilgamečių tarpusavyje suderintų tautinių programų sistemą. Ji turėtų būti formuojama bendromis valstybės, mokslo institucijų ir nevyriausybinių organizacijų pastangomis.

• **PAMINĖTAS ČERNOBYLIO KATASTROFOS DEŠIMTMETIS.** Lietuvos žaliųjų judėjimas balandžio 26 d. Vilniuje surengė akciją Černobylio katastrofos dešimtmečiui paminėti. Demonstrantai su plakatais "Saugokis atominės elektrinės", "Geriau su žvake, nei su langu grabe" iš Lukiškių aikštės Gedimino prospektu ėjo link Vyriausybės rūmų. Čia jau buvo išstatyti iš Ukrainos gauti stendai su fotonuotraukomis, vaizduojančiomis Černobylio tragediją.

Likviduoti avarijos padarinių iš Lietuvos buvo išvežta 7000 vyrų, kurių amžiaus vidurkis tada buvo 30 metų. 200 avarijos likviduotojų jau mirė. Vilniaus Sapiegos ligoninėje įsteigtas Černobylio medicinos centras, vedama nukentėjusiųjų apskaita.

• **DAR VIENAS NAUJAS JUDĖJIMAS.** Teisingumo ministerijoje įregistruotas naujas visuomeninis judėjimas "Lietuvos sambūris". Kaip Eltą informavo vienas iš judėjimo iniciatorių, Nepriklausomybės akto signataras Antanas Karoblis, naujasis judėjimas "siekia sukurti struktūrą, kuri igyvendintų daugumos šalies žmonių norus".

Sambūrio iniciatorių branduolį sudaro mokslinės ir meninės inteligentijos atstovai. Jų pasirašytame kreipimesi į šalies gyventojus bei svetūr įsikūrusius tautiečius raginama telktis darbams Tėvynės labui. "Lietuvos sambūrio" principų deklaracijos projekte rašoma: "visuotinai priimtinas ir tinkamiausias visų lygių rinkimų būdas yra balsavimas už asmenį". A. Karoblio nuomone, šis principas yra vienas svarbiausių naujojo judėjimo programoje.

• **ŽYMAUS KARDIOCHIRURGO PASISAKYMAS.** Savo 75-mečio proga duodamas trumpą interviu ELTAI, prof. Algimantas Marcinkevičius pasakė, kad dabar Lietuvoje jau yra trys širdies chirurgijos centrai – Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Vien tik Vilniuje kasmet atliekama po 700 širdies operacijų. Nors ir daug kalbama apie profilaktiką, širdies ligomis Lietuvoje serga vis daugiau žmonių. Daugėja stenokardijos atvejų, infarktų. O tai reiškia, kad didės ir širdies operacijų poreikis. Jau ir dabar kai kurios chirurginės pagalbos, ypač širdies koronarų operacijų, ligoniams tenka gana ilgai laukti. Trijų centrų visiškai pakanka. "Esu visiškai patenkintas ir širdies chirurgų profesionalumu. Jie galėtų daryti tris kartus daugiau operacijų, negu daro dabar. Tačiau dėl nepakankamo finansavimo nuolatos atsiranda įvairiausių nenumatytų kliūčių: tai sugenda labai svarbus aparatas, tai pritrūksta siūlų, tai medikamentų, tai dar ko nors. Bet nieko čia negalima kaltinti: kokia ekonomika, tokia ir medicina. Gaila tik ligonių, kurie kartais, ilgai laukdami, gali širdies operacijos jau ir nesulaukti. Reikia visiems – ne tik medikams – daugiau, intensyviau dirbti", – pabrėžė akademikas.

• **K. UOKA ŽADA KOVOTI TOLIAU.** Pakludamas Lietuvos darbininkų sąjungos, koordinacinės tarybos reikalavimui, Seimo narys Kazimieras Uoka nuo balandžio 26 d. nutraukė bado akciją, tačiau ir toliau žada tęsti "valdžios klabinimo politiką". Tai jis pareiškė spaudos konferencijoje Seime. Lietuvos darbininkų sąjungos koordinacinė taryba, įpareigojusi K. Uoką nutraukti šią akciją, pritaria jo reikalavimams paskelbti pirmalaikius Seimo rinkimus ne vėliau kaip liepos 6 d., tačiau "uždraudžia tokius veiksmus, kurie žaloja žmogaus sveikatą, gresia gyvybei".

• **RINKIMUS – TRIMIS SAVAITĖMIS ANKSČIAU.** Aštuonių Seime atstovaujama politinių organizacijų vadovai pasirašė kreipimąsi, kuriuo Lietuvos Prezidentas Algirdas Brazauskas raginamas eilinius parlamento rinkimus paskelbti rugsėjo 29 dieną. Jeigu šiam kreipimuisi būtų pritarta, rinkimai įvyktų trimis savaitėmis anksčiau negu numatyta.

Lietuvių tautininkų, Centro, Demokratų, Politinių kalinių ir tremtinių, Konservatorių, Krikščionių demokratų bei Socialdemokratų ir net Lietuvos lenkų sąjungos vadovų pasirašytą dokumentą antradienį Prezidentui A. Brazauskui įteikė Lietuvių tautininkų frakcijos Seime seniūnas Leonas Milčius.

Pasak kreipimosi autorių, paankstinti rinkimai leistų "anksčiau suformuoti Vyriausybę, kuri galėtų tinkamiau paruošti valstybės ūkį rudens ir žiemos laikotarpiui". Naujai išrinktas Seimas galėtų laiku priimti kitų metų valstybės biudžetą.

Iš visur apie viską

Rašo Algirdas Pužauskas

• Vokiečių žurnalas "Der Spiegel" skelbia, kad Libijai statyti milžinišką nuodingų dujų fabriką padeda: Italija, Šveicarija, Kinija ir Tailandas. Į tą žinią atsiliepdamas, JAV gynybos sekretorius William Perry pareiškė, jog JAV žino, kad 40 mylių nuo Tripolio miesto Libija baigia įrengti kalnų tuneliuose slapta fabriką, kuris bus baigtas dar šiemet.

• Nors daug vyno vartotojų pernai sakėsi boikotuosią prancūzų vyną dėl branduolinių bombų bandymų Ramiajame vandenyne, Prancūzijos vyno pramonei buvo "geri metai". Daugiausia prancūzų vyną pirkė vokiečiai, anglai ir belgai. Net ir daug protestavusi Australija importavo vyno 130 proc. daugiau, negu ankstesniais metais.

• JAV gynybos departamentas paskelbė, kad Amerikos kariuomenė Bosnijoje pasiliks mėnesį ilgiau. Anksčiau nustatyta pasitraukimo data buvo gruodžio 20 d.

• Pietų Afrikoje prasidėjo sunkių apartheido dienų valdžios nusikaltimų tyrimas. Sudaryta Tiesos ir Susitaikymo komisija, kuriai vadovauja arkivyskupas Desmond Tutu. Komisija išklauso nukentėjusių ar jų šeimos narių pergyvenimus ir skundus. Pradedant apklausą, komisijos pirmininkas pasakė, kad reikia užmiršti visą rasinio atskyrimo skausmą, reikia kurti naują tautą. Visi nusikaltėliai turi prisipažinti ir apgailėti savo praeities darbus, o visi nukentėję turi išsikalbėti ir atleisti skriaudas.

Apie 3,000 prasižengusių jau padavė amnestijos prašymus. Kai kurie kaltinamieji ginasi nedalyvavę žudynėse ar kankinimuose. Apkaltintųjų tarpe yra generolas Magnus Malan, buvęs Pietų Afrikos respublikos gynybos ministru 11 metų. Jis vadovavęs baudžiamųjų būrių organizavimui. Kartu su juo kaltinami 19 aukštų kariuomenės pareigūnų, du buvę kariuomenės vadai. Jie kaltinami ne žudymais, bet juodųjų zulusų genties karių organizavimu ir apginklavimu: baltieji žudė juoduosius kitų juodųjų rankomis. Vienas juodųjų laikraštis parašė, kad susitaikymas, neparemtas teisingumu, neveiks, o tik trukdys ateities kūrimui. Kaltieji turi būti nubausti, nežiūrint, kas jie bebūtų.

• Persų įlankos karo metu Jordanija palaikė Iraką. JAV karinė aviacija veikė iš jūroje plaukiojančių lėktuvnešių arba iš Saudo Arabijos. Dabar Jordanijos karalius su-

sipyko su Irako diktatorium ir suteikė JAV aviacijai karinę bazę savo teritorijoje, netoli Irako sienos. Iš čia žvalgybos lėktuvai stebės Irako šiaurinę zoną, kurioje Irako lėktuvams skraidyti draudžia paliaubų sutartis.

• Amerikos katalikų kardinolai parašė laišką prezidentui Clinton'ui. Laiške kardinolai subarė prezidentą už vetavimą "pusiau gimusių" kūdikių abortų procedūros. Trijų puslapių laiške aštuoni kardinolai ir JAV Katalikų Vyskupų Konferencijos pirmininkas, Cleveland'o vyskupas Anthony Pilla išpėja prezidentą, kad jie ragins tikinčiuosius spausti Kongresą panaikinti prezidento veto. Ta procedūra yra ne tiek abortas, kiek vaikų genocidas, sakoma laiške.

• Po 16 karinių veiksmų dienų Izraelis sustabdė puolimą Libane. Izraelio keršto veiksmus pasmerkė daugelis pasaulio valstybių, jų tarpe ir Vatikanas. Abiejose pusėse žuvo 160 žmonių, daugiau kaip 300 buvo sužeista. Daugiausia nukentėjo civilių. Libane sugriauta daug pastatų, elektros jėgainių, telefono linijų, sužaloti vieškeliai ir gatvės.

Karo paliaubas pagreitino JAV įsikišimas. Popiežius Jonas Paulius pareiškė, kad teisingumas neateina su neapykanta ir ginkluotu smurtu. "Ir vėl šių karo veiksmų kainą sumokėjo civiliai žmonės", – pasakė popiežius. Musulmonų Hezbollah organizacija, kuri sustabdė raketų šaudymą į Izraelio teritoriją, paskelbė, jog ji atrėmė karinę Izraelio jėgą be jokių nuostolių ir ateityje spaus Izraelį tol, kol jis pasitrauks iš pietinių Libano žemių, kuriose po 1982 metų karo įsteigta saugumo zona. Hezbollah Libane turi nemažą įtaką, nes 1992 m. rinkimuose sugebėjo gauti Libano parlamente aštuonias atstovų vietas. Iš viso parlamente yra 128 atstovai.

• Etiopijoje prasidėjo ilgai ruoštas teismas, kuriame nagrinėjamos buvusio komunistinio režimo bylos. Kaltinamųjų suole yra 46 buvusios Etiopijos kariškiai, dar 22 teisiami "už akių", nes jie spėjo pabėgti į užsienį. Jie visi kaltinami žiauriomis gyventojų skerdynėmis, kankinimais, kalinimu be teismo. Tarp pabėgusių nuo teisingumo rankos yra ir vyriausias komunistų partijos vadovas, buvęs prezidentas Mengistu Haile Mariam, gyvenąs Zimbabveje, kuri atsakė jį išduoti. Teismo prokurorai teigia, kad turi įrodymų ir liudininkų 1,907 žmogžudys-

čių bylose bei 99 žiaurių kankinimų aprašymus. Teroro veiksmus Etiopijos diktatoriai vykdė tarp 1976 ir 1980 metų. Be minėtų valdžios narių, teismo dar laukia apie 800 milicininkų ir 900 mažesnių vietovių pareigūnų bei "revoliucijos sargybinių", kurie daugiausia ir vykdė žudynes.

• Balandžio 24 d. vyriausia politinė palestiniečių organizacija – Palestinos Tautinė Taryba 504 "už" ir 54 "prieš" balsais nusprendė pakeisti savo konstituciją ir išbraukti Tarybos tikslą – "sunaikinti Izraelio valstybę". Ta pačia proga Tarybos delegatai pasmerkė Izraelio aviacijos puolimus Libane. Nežiūrint nuomonių skirtumų, Izraelio valdančioji darbiečių partija pareiškė, jog vieną dieną prie Izraelio sienų gali būti įsteigta Palestinos valstybė: Komentatoriai laiko šį pareiškimą labai svarbiu tradicinės Izraelio politikos pakeitimu, dar svarbesniu už buvusį palestiniečių išipareigojimą "nušluoti Izraelio valstybę".

• Balandžio 23 d. Maskvoje pasklido žinia, kad Čėčėnijoje nuo rusų aviacijos bombų žuvo vyriausias čėčėnų pasipriešinimo vadas Džocharas Dudajevas. Pradžioje čėčėnų vadovybė šią žinią bandė paneigti. Kiti kalbėjo, kad dabar čėčėnai patrigubins savo karo veiksmus ir atkeršys už D. Dudajevą mirtį. Balandžio 28 d. pagaliau pasisakė žuvusio aviacijos generolo D. Dudajevą našlė, pasakiusi Maskvos televizijos programoje, kad ji norinti susitikti su Rusijos premjeru Černomirdinu.

• Per paskutinį dešimtmetį gerokai sumažėjo pramoninių šalių darbininkų streikų skaičius. Mažiausiai streikuotojų buvo Olandijoje, Austrijoje, Japonijoje, Šveicarijoje ir Islandijoje. Daugiausia streikavo darbininkai Graikijoje, Ispanijoje, Turkijoje, Italijoje ir Kanadoje.

• Rusijos prezidentas B. Jelcinas aplankė Kiniją ir buvo labai šiltai sutiktas. Ši kelionė irgi siejama su prezidento rinkimų kampanija. Jelcinui rūpi įrodyti, kad jis nėra "parsidavęs" Vakarams, kaip tvirtina Rusijos kompartija. Tuo labiau, kad komunistinė Kinija pati uoliai vykdo laisvos ekonominės rinkos reformas. Tuo tarpu, jas žada sustabdyti Rusijoje prezidento vietos siekianti komunistų partija.

• Rumunijoje, kur centrinę valdžią turi buvę komunistai, pasivadinę socialdemokratais, vyksta arši kova (Nukelta į 3 psl.)

LIETUVIS NĖRA ŠEIMININKAS
SAVAME KRAŠTE

Juozas Žygas

Nėra jokia paslaptis, kad Vilniaus krašte lenkinimas dar tebevyksta. Kol bent vienas lietuviškos šeimos vaikas yra priverstas lankyti lenkišką mokyklą, kadangi nėra lietuviškos, tai lenkinimas tebevyksta. Lenkai per 19 metų sugebėjo Seinų kraštą beveik sulenkinti. Reikėtų neužmiršti, kad 1918-19 m. lietuvių centras buvo ne Vilniuje ir ne Kaune, bet Seinuose. Taip pat lenkinimas vyko Punske, Švenčionių, Švenčionėlių ir kitose beveik grynai lietuviškose apylinkėse, kurias irgi pavyko smarkiai sulenkinti.

O lietuviai per 55 metus dar nesugebėjo beveik nieko padaryti. Pasigyrimas, kad Vilnius jau yra beveik lietuviškas, yra gana nerimtas ir tuščias. Gal būt nė vienas aplenkintas lietuvis dar nebuvo atgal sugrąžintas. Bažnyčiose kabo Lenkijos vėliavos. Vietiniai gyventojai ir jų kunigai, kurių dalis yra iš Lenkijos atvykusių, už Lenkiją dar tebesimeldžia. Tad apie kokią atlietuvinimą galima kalbėti? O kad į Vilnių suplūdo iš visos Lietuvos žmonės, tai visai nerodo valdžios atlietuvinimo pastangų. Sakyme, jeigu sąlygos pasikeistų, tai gal vėl būtų taip, kaip 1944 metais.

Žinoma, kuomet valdžioje nėra lietuviškai galvojančių žmonių, tuomet jiems tik

svetimtaučiai terūpi. Todėl visai nenuostabu, kad jie tautinių mažumų įstatymą projektuoja, kuris lietuviams beveik jokių teisių nebepaliktų. Norint tautybių įstatymus rengti, pirmiausia reikėtų susipažinti su prieškariniais lenkų įstatymais ir tuo, kaip juos praktiškai pritaikė valdžia L. Bocianskis. Net už mokymą lietuviškai namuose, samdant daraktorių, griežtai bausdavo. Tie, kurie nėra susipažinę su buvusiais Lenkijos įstatymais, neturėtų bandyti naujų rašyti. Iki karinės Lenkijos įstatymai lietuvių ir kitas tautines mažumas per prievartą ir net žudymus lenkino.

Būtų labai reikalinga tautinės mažumas liečiančius tuometinės Lenkijos įstatymus išversti į anglų ir lietuvių kalbas, kad jie būtų visuomenei žinomi. O tiems, kurie garsiai kalba apie tautinių mažumų teises, duoti susipažinti, kokias teises lenkų valstybė davė kitiems. Dabar kuriami įstatymai turėtų daugiau globoti tuos, kurie buvo persekiojami.

Lenkinimas daugiausiai plito per bažnyčias ir klebonijas: "Vysk. A. Baranausko buvo pakviestas R. Jalbzykowski į Seinų seminariją dėstyti lotynų ir lenkų kalbas [...] Jis paėmė į savo rankas Blaževičių ir, iš dalies, kuri

laiką vyskupijos valdytoją prelatą J. Antanavičių. Pirmiausia jis pertvarkė seminarijos mokslo programą, įvesdamas lenkų kalbą į visus kursus (iki jo buvo pirmuose dviejuose). Mat iki tol Seinų seminarija buvo laikoma beveik lietuviška. [...] Pačių lenkų prisipažinimu, jei Seinais teko ne lietuviams, o lenkams, tai yra nuopelnas jo 16-kos metų veiklos" (L.E. IX t., psl. 267).

"Jauni lenkai kunigai R. Jalbzykowski buvo siunčiami į pakraštines šiek tiek aplenkėjusias lietuvių parapijas. Tos akcijos dėka tokios dar gana lietuviškos parapijos kaip Vižainis, Smalėnai, Punksas, Seinais, Beržininkai ir dalis Liubavo buvo prie Lenkijos priskirtos." ("AIDAI", 1962, Nr. 4, psl. 165). Už tuos ar kitus nuopelnus jis 1926 metų birželio 24 d. buvo pakeltas Vilniaus arkivyskupu. Kuomet Lietuva atgavo Vilnių, pakeliant trispalvę Gedyminio kalnė, salutuota patrankų šūviais. Tačiau arkivyskupo paliepiamu senajoje Lietuvos sostinėje tylėjo bažnyčių varpai. Nepaisant to, Lietuva jam mokėjo ministerio kategorijos algą. O dabar ir vėl Vilniaus kurija, sekdamas Jalbzykowski pavyzdžiu, iš Lenkijos kunigus ir vienuolius į Vilnijos pakraščius siunčia!

Iš visur apie viską

Rašo Algirdas Pužauskas

(tęsinys iš 2-ojo puslapio)

su rajonų ir miestų savivaldybių vadovais, jei jie priklauso kitoms politinėms partijoms. Nors savivaldybės privalo rūpintis sveikata ir švietimu, keliais bei socialine priežiūra, centrinė valdžia neskiria lėšų, tuo apsunkindama piliečių gyvenimą.

• Amerikos ir Japonijos naujoji saugumo sutartis patenkino abi puses. Japonijos premjeras pabrėžė, kad JAV karinės aviacijos bazė Futema vietovėje ir 10 mažesnių bazių Okinawos saloje, iš viso 4,700 hektarų žemės plotas, amerikiečiai perduos Japonijai. Už tai Japonija prisidės lėšomis, plečiant karinių lėktuvų takus naujoje, padidintoje aviacijos bazėje. JAV pažadėjo nesumažinti Japonijoje laikomų karių skaičiaus, kuris siekia 47,000. Už karinių bazių sumažinimą

Japonija sumokės per ateinančius 5-7 metus apie 14 milijardų dolerių. Japonija pažadėjo parūpinti skystą kurą ir sandėliuoti ginklų dalis įvairių karinių manevrų progomis arba kilus karo veiksams Azijoje.

• Pasaulio keleivinių lėktuvų bendrovės konkuruoja, viliodamos keleivius. Singapuro aviacijos bendrovė jau paskelbė, kad jos lėktuvuose šalia prabangaus maisto ir filmų greitai bus naudojami ir azartinių lošimų įrengimai. Keleiviai galės smagiai praleisti laiką, turėdami galimybę laimėti nemažas sumas pinigų.

• Tarp įvairių politikų Pakistane į politinę kovą įsijungė garsus Pakistano kriketo komandos žaidėjas Imran Khan. Kriketas, galima sakyti, yra angliškas "beisbolas".

Jo žvaigždė Khan yra vedęs Anglijos ir Prancūzijos biznierių Sir James Goldsmith dukterį Jemimą. Kriketinio planuose yra vyriausybės premjero vieta, todėl jis nuolat kritikuoja dabartinę premjerę Benazir Bhuto.

• Šiais JAV rinkimų metais visuomenės nuomonės tyrinėtojai jau skelbia, kad amerikiečių rinkėjų pasirinkimą lemia ne tik politiniai ir ideologiniai klausimai, bet ir balsuotojų lytis. Jau nustatyta, kad moterys dažniau balsuoja už demokratą, o vyrai už respublikoną partijos kandidatą. Tik moterų dėka prezidentūrą laimėjo Jimmy Carter, o Bill Clinton 1992 metais nugalėjo George Bush. Sakoma, kad 1980 m. R. Reaganas tik moterų dėka įveikė J. Carterį.

Redaktoriaus skiltis

BOSTONO PAMOKA

Paskutinėmis balandžio dienomis įvyko Amerikos Lietuvių Tautinės sąjungos Bostono skyriaus išplėstinis pasitarimas. Jame dalyvavo ALTS pirmininkas dr. Leonas Kriaučeliūnas, svečiai iš New York'o, Cleveland'o ir kai kurių kitų vietovių. Vyko itin dalykiški, įdomūs, kartkartėmis netgi karštoki pokalbiai apie Lietuvą ir lietuvių, gyvenančius abiejose Atlanto pusėse, apie savaitraščių, kurių Jūs dabar skaitote. Kiekvienas, kuris to pageidavo, galėjo išsakyti savo pažiūras, pasidalinti rūpesčiais ir pasiūlymais. Už tai nuširdus ačiū ALTS Bostono skyriui, jo energingam vadovui Romui Veitui ir kitiems šio susitikimo dalyviams.

Pasitarimui pasibaigus į tą pačią, kiek nukentėjusią nuo neseniai įvykusio gaisro salę susirinko Kultūrinio Subatvakario svečiai. Bostono lietuvių subatvakariai garsėjo savo patrauklumu, mokėjimu sudominti jų dalyvius. Tame didžiuliame mieste tai buvo lietuviškosios kultūros ir malonaus bendravimo sala, teikianti dvasiai atgaivos ir vaižgantiškojo pasitikėjimo, skatinanti pakilti virš pilkų kasdienybės rūpesčių. Todėl labai malonu, kad ši puiki tradicija vėl atgaivinama. Subatvakaryje išvydome ir jaunų veidų, girdėjome gana gražių sumanymų, dalijomės konkrečiais ateities planais.

O kitą dieną po mišių, aukojamų labai jaukioje lietuviškoje bažnyčioje, vėl susirinkome pokalbiui į parapijos svetainę. Čia išvydau žmogų-legendą – kompozitorių Jeronimą Kačinską, kurio stebuklingos muzikos gabalėlius teko girdėti. Okupacijos metais J. Kačinsko, kaip ir daugelio kitų išeivijos muzikų ar literatų kūryba Lietuvai buvo neprieinama. Bet ir dabar, nors jau skaičiuojame septintuosius atkurtos Nepriklausomybės metus, daug žmonių Lietuvoje tebėra nesusipažinę su

šių nuostabių kūrėjų darbais.

Susimastykime apie mūsų kasdieninį skubotumą, nepakantumą, paviršutiniškumą ir savotišką dvasinę trumparegystę. Mes labai gražiai pakalbame apie kažkada gyvenusius kūrėjus, neretai nepastebėdami tų, kurie dar yra šalia, nors ir metų bei sunkokų pergyvenimų naštos prispausti. Turėtume nešti jų įstabią kūrybą į mokyklas ir bažnyčias, kad ir į nedidelius susibūrimus, nelaukdami, kol būsime tokie turtingi, kad pajėgsime surengti prabangias meno šventes puošniose teatrų salėse. Tai būtų pagarbos ir padėkos išreiškimas autoriui, esančiam šalia mūsų.

Per praslinkusius dešimtmečius išeivija sukaupė milžinišką meninės ir mokslinės kūrybos kraitį ir yra pasiruošusi jį įteikti kaip pačią brangiausią savo dovaną Tėvynei. Reikia tik ją pasiimti ir rūpestingai panaudoti. Ji suteiktų dvasinių jėgų, kurių taip reikia, įveikiant Lietuvą užgriuvusias negandas.

Visuose susitikimuose buvo prieita išvados, kad Lietuva jau pasiekė duobės dugną. Toliau kristi nebėra kur. Bedugnė gali užslinkti ir palaidoti įkritusius. Bet koks delsimas, susikompromitavusių pareigūnų laikymas valdžioje, visuomenės susiskaldymas į smulkias, besikivirčijančias grupes yra mirtinai pavojingas.

Kritiškais momentais tauta sugebėdavo susitelkti. Reikia tuoj pat atsikratyti beprasmių aiškinimosi, kuris tarp mūsų yra didesnis ir vertingesnis. Niekas neateis į vienos partijukės rinkiminį sąrašėlį, kad ir koku skambiu vardu toji bandytų dangstyti! Tik su skausmu nusiplēšus nuo akių priekupį saviapgaulės ir savęs garbinimo raištį, galima stoti į darbą Lietuvos valstybei atkurti. **Vaižgantiškasis geranoriškumas ir tikėjimas – didžiausia Bostono pamokos vertybė.** Kad taip ją į Lietuvą...

T Ė V Y N Ė S P A D A N G Ė J E

LAIŠKAS IŠ LIETUVOS

(Atkelta iš 1 psl.)

Abu tėveliai buvo giliai tikintys, tad ir mus visus poterių išmokė. Prie Šventos Komunijos priėjome. Kiekvieną sekmadienį visa šeima į bažnyčią eidavome. Buvo didžiausia pareiga išklausti pamaldas. Bažnytėlė būdavo pilna kiekvieną sekmadienį. Jaunimo ir iš tolimesnių kaimų prisirinkdavo.

Pavakariais mokyklos salėje būdavo rengiami idomūs vakarėliai. Teko ir man vaidinimuose dalyvauti. Vasarą po pamaldų gražios gegužinės vykdavo. Buvo šauliai, skautai, pavasarininkai, angelaičiai, jaunaliutuviai. Visos šios organizacijos buvo palankios bažnyčiai. Jas kartu organizavo mokytojas ir klebonas.

Į vakarėlius tie, kurie arčiau gyvenome, pėsti ateidavome. O iš tolimesnių kaimų vaikinai dviračiais suvažiuodavo, sustatydavo juos atokiau, kad šokant netrukdytų. Niekas jų nevogdavo. Ir mus, merginas, vaikinai iki namų palydėdavo. Aš tokių vaikinų nesutikau, kad būtų išgėręs ar kokias blevyzgas

kalbėtų. O jei pasitaikydavo koks blogas vaikinai, tai tokio šalindavomes iš tolo.

Kai būdavo atlydai kitose parapijose, važiuodavome visa šeima. Jei kada tėveliai negalėdavo kartu važiuoti, tai pakinkydavo mums arkliuką ir išleisdavo, vienus, nes šventos dienos buvo paskirtos Dievo garbinimui. Advento ir Gavėnios laiką labai brangindavome, su didele rimtimi Šv. Kalėdų arba Velykų laukdavome, dvasioje joms pasirengę.

Sulaukę šešiolikos, mes buvome laikomi suaugusiais, visus darbus kartu dirbome. Kad galėtume daugiau užsidirbti, eidavome padieniais pas didesnius ūkininkus. Vyresniems broliukams teko ir piemenauti, o paskui durpyne padirbėti. Su sesute Joana uogaudavome. Man tada ėjo septynioliktai, jai – trylikti. Tėveliai nuveždavo uogas parduoti, o gautus pinigus mūsų reikalams padėdavo. Taip mes pačios pradėjome gražiau apsireng-

ti. Kartą tėveliams reikėjo užmokėti 20 litų už javų iškūlimą, bet jie tiek neturėjo. Tai mudvi su seseria ir pasakėm: "Už uogas jau turim susitaupiusios, imkit visus ir sumokėkit. O mes dar prisirinksim." Kaip tada tėveliai džiaugėsi!

Nors buvome neturtingi, bet jautėmes laimingi laisvoje Lietuvoje. Aš kitų prezidentų neatsimenu, bet tikiu, kad tai buvo garbingi vyrai. O Prezidentą Antaną Smetoną gerai atmenu. Ir tėveliai, ir mes, vaikai, jį gerbėme, nes jis tikrai dirbo žmonių gerovei, paliko ne praskolintą Lietuvą, o sukauptą turtą. Užėjęs okupantas suluošino žmones ir materialiai, ir dvasiškai. Kokie ateistinio auklėjimo rezultatai, šandien aiškiai matome. Jei žmonės prie ano laiko papročių sugrįžtų, Lietuva greitai ant kojų atsistotų. Rodos, niekas tam sugrįžimui netrukdo. Bet va, patys vienas su kitu pjaunasi. Tiek valdžioje, tiek ir kiekviename kaime.

Teklė JASAITIENĖ

LIETUVOS LAISVĖS LYGOS KREIPIMASIS

Mieli tautiečiai,

Lietuvos laisvės lyga – pirmoji politinė organizacija, kuri okupacijos metais pakvietė tautą burtis į tautinio atgimimo sąjūdį ir pradėti naują Nepriklausomybės kovos etapą. Kada buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė, LLL tarė, kad tikslas jau pasiektas. Atrodė, kad į valdžią ateis tikrai naujos, Lietuvai tarnaujančios jėgos. Todėl LLL rinkimuose nedalyvavo. Tai buvo klaida, kurią reikia taisyti. Daugelis laisvos Lietuvos valdžioje esančiųjų ir buvusiųjų yra praėję sovietmečio nomenklatūros mokyklas ir yra susiję su Nepriklausomybei priešingomis struktūromis. Mažai tėra suprantančių, kad asmens gerovę gali garantuoti tik tvirta ir teisinga valdžia. Rūpindamiesi ne valstybės, o tik savo asmens gerbuviu, galime prarasti Nepriklausomybę. Lietuvos konservatorių ir LDDP partijos turi surinkusios nemažus būrius asmenų esančių ar jau buvusių valdžioje ir besistengian-

čių joje likti ar sugrįžti. Tokiu būdu blokuojamas naujų jėgų atėjimas.

LLL nusprendė sugrįžti į politinį Lietuvos gyvenimą. Po ilgų vilkinimų ir teismų ji yra įregistruota kaip politinė organizacija ir dalyvaus Seimo rinkimuose. Manome, kad demokratiniai rinkimai gali padėti išspręsti mūsų valstybės problemas, jeigu jas spręsti bus pašaukti tie, kuriems valstybė rūpi. Tikiame, kad daug tokių yra ir tarp ne Lietuvos ribose gyvenančių Lietuvos piliečių. LLL žada padėti kiekvienam, galinčiam ir norinčiam Seime atstovauti tautą. Mes reikalaujame tik nuoširdumo, atvirumo ir pasiryžimo dirbti Lietuvai. Kviečiame Jus susirūpinti savo Tėvynės ateitimi ir aktyviai dalyvauti ateinančiuose Seimo rinkimuose.

Rašykite mums savo pasiūlymus adresu: Lietuvos laisvės lyga, Laisvės alėja 99, Kaunas 3000, Lietuva

Antanas TERLECKAS

Tautos didybės ir garbės bei valingos asmenybės idealais auklėtas prieskario Lietuvos jaunimas buvo ta jėga, kuri padėjo tautai okupacijos metais kovoti dėl savo išlikimo ir atkurti savo nepriklausomą valstybę. Tokie žmonės neturi būti užmiršti. Jūs reikite įamžinti, kad ateinančios kartos iš jų veiklos semtųsi sau stiprybės.

Vienas jų – Juozas Baltrušis, gimęs 1911 m. gegužės 13 d. Plungės aps., Kalačiškių km., ūkininkų, turėjusių 7 vaikus, šeimoje. Baigęs Reitavo progimnaziją, mokėsi Telšių gimnazijoje, kuria 1930 m. su pagyrimu baigė. Tais pačiais metais įstojo į VDU Teisių fakultetą, kurį baigė 1935 metais.

Dar gimnazijoje įsijungė į moksleivių "Jaunosios Lietuvos" draugovės veiklą. Jau 1927 m. studentų neolitanų rūpesčiu pradėtos kurti moksleivių tautininkų draugovės, kurių steigėjai tuomet buvo J. Čiburas, A. Koncė, Z. Sabalaitis, J. Steponaitis ir S. Vykintas. Buvo įkurta ir lietuvių tautinio jaunimo kaimo ir miesto "Jaunosios Lietuvos" sąjunga, kurios steigėjai – B. Grėbliūnas, D. Cesevičius, A. Danta, P. Variakojis ir A. Koncė.

Po pusės metų veiklos Kaune įvykusiame skyrių atstovų suvažiavime jaunaliutuviai turėjo jau apie 16000 narių. Moksleivių "Jaunosios Lietuvos" draugovės, nors ir neilgai veikusios, iš-

ugdė daug intelektualų, šviesių asmenybių, kurios vėliau papildė korporacinių "Neo-Lithuania" ir "Eilial Lithuania" bei Tautininkų sąjungos gretas ir įsijungė į visuomeninį ir politinį Lietuvos gyvenimą.

Studijuodamas J. Baltrušis buvo aktyvus korporacijos "Neo-Lithuania" narys, kartu veikė ir "Jaunosios Lietuvos" sąjungoje: inspektavo, organizavo ir kūrė naujus skyrius visoje Lietuvoje. Skaitė paskaitas Tėvynės praeities, tautos dorovės temomis. Daug rašė į žurnalus "Jaunoji Karta", "Akademikas", į "Lietuvos aidą" ir kt. Įvertinant J. Baltrušio visuomeninę veiklą, jis buvo išrinktas "Jaunosios Lietuvos" sąjungos generaliniu sekretoriumi.

Baigęs studijas, J. Baltrušis dirbo Kaune teisėju, juriskonsultu Kooperacijos banke, advokatu. Už aktyvią tautišką–švietėjišką veiklą buvo apdovanotas Gedimino trijų laipsnių ordinais.

Jau pirmomis sovietų okupacijos dienomis gerų žmonių buvo išpėtas, jog saugumas jo ieško. Mėtė pėdas, slapstėsi ir taip išliko nesumimtą iki vokiečiams ateinant. Deja, prarado šeimą.

JUOZAS BALTRUŠIS (85-osioms gimimo metinėms)

Juozas ENČERIS

Jo žmona Antanina Varkalaitė – Baltrušienė (garbingų Lietuvos šviesuolių ir knygnešių dinastijos palikuonė), pedagogė 1941 m. birželio 14 d. buvo suimta, atplėšta nuo savo vaikų (pustrečių metukų amžiaus Algimanto ir vos trijų mėnesių Šarūno) ir su tūkstančiais kitų tėvynainių ištremta į Sibirą. Kalėjime ir lageriuose išbuvusi 15 metų, grįžo į Lietuvą. Dar kūrybinga. Tai kas tremtyje išgyventa, ji aprašė savo atsiminimų knygoje "Kelionė į niekur ir atgal", kuri buvo labai gerai skaitytojų įvertinta Lietuvoje ir išeivijoje.

Vokiečių okupacijos metais J. Baltrušis kurį laiką dirbo advokatu, teisininku. Antrą kartą sovietams užėmus Lietuvą, jis jau buvo pa-

sikeitęs pavarde, keitė gyvenamąją vietą. Dirbo eiliniu darbininku melioracijos ir statybos darbus. Baigė mechanizatorių kursus, darbovosi Kelių valdyboje. Augino be mamos likusius mažamečius vaikus ir visokeriopai jais rūpinosi. Mat jų motina buvo tariamai "mirusi".

Tai buvo nepaprastai pavojingi ir sunkūs Juozui su mažais vaikais metai. Ne lengvesni jie buvo ir savo šeimai "mirusiai", bet Sibire dar gyvai motinai Antaninai. Kiekvienas jų atskirai nešė savo sunkų gyvenimo kryžių. Ne kartą buvo jau bepakliūvęs į saugumo voratinklį, bet vis pavykdavo išsisukti, nukreipti nuo savęs čekistų dėmesį. Ir taip per visą okupacijos laikotarpį. Net ir žmonai iš Sibiro grįžus reikėjo slėpti šeimos ryšius. Nuolatinis pavojus ir baimė, kad neišsifruotų, vertė vengti ir šalintis artimų bei pažįtamų. Gyveno dažniausiai atsiskyręs, bet kartu rūpinosi vaikų buitimi ir saugumu.

Po 15 metų Sibiro tremties ir priverstinio išsiskyrimo, ir Lietuvoje Antanina ir Juozas buvo priversti gyventi tartum svetimi. Atskirai. Net nuo paūgėjusių vaikų reikėjo slėpti tiesą, kad jiems

nepakenkus. Juozas ir Antanina turėjo būti labai stiprios, iškilios, dar jaunystėje susiformavusios asmenybės, todėl ištverė, nepalūžo.

Pagaliau Atgimimas ir laisva Lietuva. Galima buvo jau laisvai išeiti į dienos šviesą. Juozas tvarkė savo kuklų namelį, kurį melioratorium dirbdamas Garliavoje pasistatė, kad dar likusį jam gyvenimą kartu su savo šeima po vienu stogu nugyventų. Ir štai 1991 m. spalio 16 d. po autoavarijos staigi ir netikėta Juozo mirtis. Tragiška lemtis užbaigė jo gyvenimo vargus. Jo tarp mūsų jau nėra, bet išliko didžiulė jo nugyvento gyvenimo vertė. Moralinė vertė, mus pamokanti, taip pat ateinančioms kartoms suteiksianti stiprybės.

Iš tos Lietuvos kankinių šeimos liko dar gyva Antanina Varkalaitė-Baltrušienė (gimusi 1912 m.), kančių ir ligų nukamuota, bet dar žvali ir dvasinga. Liko du jau suaugę ir mokslus baigę sūnūs su šeimomis, 5 anūkai ir 3 proanūkiai.

O kas primins ir nušvies ateities kartoms tos kilnios ir taurios asmenybės – Juozo Baltrušio nueitą vargų ir kančių kelią? Jis pats to padaryti negalėjo. Tai gal mes, išlikę Juozo amžininkai, bent kukliai jį paminėkime, jo atminimą įamžinkime gimtojoje Žemaitijoje – Rietave.

("Kauno diena")

AMERIKOS LIETUVIŲ NAUJIENOS

"LAISVĖS ŽIBURIO" 30-metis

P. Palys

New York'e ir kaimyninėse New Jersey ir Connecticut valstijose sekmadienių rytais, 9 valandą girdima lietuviška radijo laida "Laisvės žiburys" (toliau – "LŽ") šiais metais švenčia savo trisdešimtmetį. "LŽ" vadovauja Romas Kezys. Tai itin turininga, skaisčiai išeivijos lietuviško gyvenimo takus nušvietusi radijo laida. Tad pravertu, šiek tiek atsigręžus praeitin, pažvelgti į aplinkybes ir asmenis, įžiebusius "LŽ" šviesą, kuri ir po 30 metų skaisčiai tebešviečia.

Pirmosios "LŽ" laidos metu Romas Kezys pasakė: "Laisvės žiburio" šaknys glūdi pernai metais įvykusioje LAPKRIČIO 13-osios manifestacijoje". Ta manifestacija ir žygis į Jungtines Tautas įvyko 1965 m. lapkričio 13 d. Manifestaciją suorganizavo "Komitetas Lietuvos nepriklausomybei atstatyti". Komitetą sudarė jaunų vyrų grupė: Antanas Sniečkus, Algirdas Budreckas. Antanas Mažeika, Juozas Miklovas ir Romas Kezys. Į manifestaciją Madison Square Garden, Manhattan, NY., buvo suplaukę apie 15,000 žmonių. Ten vienbalsiai pasakius: "Lietuvių tauta yra gyva ir jai priklauso laisvė jos nuosavoje žemėje, savame krašte – LIETUVOJE", iš Madison Square Garden, visa minia nužygiavo prie Jungtinių Tautų.

Praėjus vos keturiems mėnesiams nuo šios manifestacijos ir žygio į Jungtines Tautas, 1966 metų kovo 20 d., sekmadienį, 10 val. ryto FM 105.9 banga pasigirdo Br. Jonušo maršo garsai, o po to ir Romo Kezio balsas, tartantis: "Labas rytas, malonūs lietuviai!"

Radijo laidos trukmė buvo viena valanda. Pirmoji valandos pusė, kurią tvarkė Romas Kezys, buvo lietuviška, o antroji – angliška. Pastarąją paruošdavo Antanas Mažeika.

"LŽ" paskirti steigėjai nusakė taip: "Mes pasirinkome radijo kelią informuoti mūsų visuomenę lietuvių kalba, o nemokančius lietuviškai – anglų kalba apie rusiško komunizmo padarytą skriaudą mūsų tautai, supažindinti radijo bangomis pasiekiamą visuomenės dalį su lietuvių tautos laimėjimais politinėje, mokslinėje ir bendroje kultūrinėje veikloje, iškelti tas, kas girtina, kartais nepraleisti ir to, kas peiktina, branginti, kas vertinga ir kilnu, nepataikauti menkaverčiams poreikiams". "LŽ" tais pačiais principais remiasi ir iki šiol.

Antanui Mažeikai iš New York'o išvykus, angliškos dalies tvarkymą perėmė Daiva Kezienė, o po kurio laiko tos dalies buvo atsiskyta, visą laidą paliekant tik lietuviškai.

Per tuos 30 metų išgirdome apie 15.000 "LŽ" laidų! Per jas sklido lietuviškas žodis, lietuviška daina, giesmė ir muzika. Tų radijo laidų metu kalbėjo įvairių organizacijų vadovaujantieji asmenys, Amerikos valdžios pareigūnai, net ir senatoriai, o per paskutiniuosius šešerius metus ir iš Lietuvos atvykę mokslininkai, verslininkai bei politikai. Pagaliau, kas galėtų pamiršti perduotus dramatiškus reportažus, susijusius su Simokaičiais, Brazinskais, S. Kudirka, R. Kallanta? Pagaliau kulminacinį tašką pasiekęs reportažas iš

Lietuvos Aukščiausios Tarybos posėdžio Vilniuje, kur buvo paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės atstatymas! Atmintini liks muzikiniai montažai, scenos vaizdeliai ir žinios apie visą kitą lietuvišką veiklą.

Kad "Laisvės žiburys" nepritrūktų "kuro", jo atsargoms papildyti buvo ruošiami įvairūs renginiai. Iš viso jų buvo suruošta 54. Dauguma jų buvo aukšto meninio lygio ir sutraukdavo daug dalyvių.

"LŽ" savo 30-ąją gimtadienį pažymi dviejų chorų iš Lietuvos koncertais. Pirmasis (54-asis iš eilės) "LŽ" paruoštas renginys – koncertas įvyko trečiadienį, balandžio 24 d. "Kultūros Židinyje", Brooklyn'e, NY. Koncertą atliko mišrus choras iš Lietuvos "Leliumai". Chorui vadovauja muzikas, profesorius Albinas Petrauskas. Chorą į JAV iškviatė amerikiečiai. Jiems ir lietuvių visuomenei JAV ir Kanadoje per 15-ą dieną, "Leliumai" atliko 17 koncertų. Koncertas New York'e, prieš grįžtant į Lietuvą, buvo 18-tas!

Antrasis, pats pagrindinis radijo "Laisvės Žiburys" sukurti koncertas įvyks rudenį, lapkričio 9 d., New York'o muzikos centre, prestižinėje, turinčioje 13,000 sėdimų vietų, salėje Alise Tully Hall, Manhattan, NY. Koncerto programą atliks, pakviestas iš Vilniaus, tautinio meno ansamblis "LIETUVA".

30-tą sukaktį švenčiančiam lietuviškajam radijo "LAISVĖS ŽIBURIUI" ir jo vedėjui, nenuilstančiam "pečkuriui" Romui Keziui linkime daug ilgų, darbingų, šviesių metų.

PLB SEIMO KORESPONDENCINIS POSĖDIS

1996 balandžio 14 dieną prasidėjo PLB VIII-jo seimo korespondencinis posėdis, kuris tęsis iki gegužės 15 dienos. Pagal PLB Konstituciją PLB seimas yra vyriausiasis PLB organas, kuris, reikalui esant, svarbius klausimus, iškilusius tarp sesijų, sprendžia korespondenciniu balsavimu. Tie svarbūs klausimai šiuo metu yra vieno naujo PLB valdybos nario patvirtinimas ir PLB seimo sesijos atidėjimas vieneriems metams, t.y. į 1997 metus.

1992 metų liepos mėnesio 1-4 dienomis JAV, Lemon-te (prie Chicagės), buvo susirinkęs dabartinis – Aštuntasis Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seimas į darbo sesiją. Jis pradėjo savo ketverių metų kadenciją, kuri tęsiasi, kol bus išrinkti Devintojo PLB seimo atstovai. 1992 metų seimo sesijai pirmininkavo Vytautas Kaman-tas (JAV), Rasa Kurienė (Kanada) ir Paulius Mickus (PLJS/JAV). PLB valdyba dabar paprašė 1992 metų seimo sesijos pirmininkus pravesti korespondencinį posėdį. Jie sutiko ir posėdį jau pradėjo, išsiųsdami laiškus su paaiškinimais ir priedais, balsavimo kortelėmis, grąžinimo vokais ir Seimo atstovų pasisakymų lapais į 29 pasaulio kraštus ten gyvenantiems Seimo atstovams.

PLB VIII-jo seimo tvirtinimui valdybos nutarimu pasiūlytas naujas valdybos narys yra Juozas Gaila, dabartinis PLB atstovas Vilniuje, ilgametis JAV Lietuvių Bendruomenės darbininkas, buvęs JAV LB apylinkių ir apygardos pirmininkas, JAV LB Krašto valdybos pirmininkas, JAV LB KV Kultūros tarybos pirmininkas. Gimęs 1930 metais Virbalyje, Lietuvoje, lietuvių gimnaziją baigė Vokietijoje ir 1959 metais gavo chemijos bakalauro laipsnį Baltimorėje, JAV. Dirbo įvairiose bendrovėse kaip specialistas ir techninis direktorius. Tarnavo JAV kariuomenės Marinių korpuse Korėjos karo metu. Nuo jaunystės dienų aktyviai dalyvavo sportinėje veikloje, vadovavo moksleivių ateitininkų būreliams, vėliau buvo Philadelphia ateitininkų sen-draugių pirmininkas, globojo ateitininkų vasaros stovyklas ir kursus, talkino lietuvių radijo valandėlėms, bendradarbiavo ir tebebendruoja lietuvių spaudoje. Juozo Gailos tvirtinimas vykdomas korespondenciniu slapto balsavi-

mu, Seimo atstovams pasiskaitant "už", "prieš" arba "susilaikant", nes tokiu būdu buvo renkama ir PLB valdyba buvusioje sesijoje.

Pagal PLB Konstituciją valdyba šaukia Seimo sesijas, nustato sesijų laiką ir vietą, parengia sesijos darbotvarkės ir reglamento projektus. PLB valdyba keliuose savo posėdžiuose svarstė šiuos reikalus. Paskutiniame posėdyje 1996 m. kovo 9 d. dar kartą nutarta, kad IX PLB seimas įvyks Lietuvoje. Atsižvelgdama į visus siūlymus, Lietuvos ekonominę bei politinę padėtį, vėliausius ekonominius ir politinius pasikeitimus, rinkimines nuotakas, PLB valdyba nerado kitos išeities, kaip IX PLB seimą atidėti vieneriems metams ir jį šaukti 1997 vasarą birželio pabaigoje arba liepos pradžioje.

PLB valdyba VIII-ajame seime buvo išrinkta ketverių metų kadencijai. IX-ojo seimo sesijos atidėjimas į 1997 metus reikalauja pratęsti tiek Valdybos, tiek ir VIII-ojo seimo kadenciją.

Per šį korespondencinį posėdį PLB seimo atstovai galės pasisakyti ir kitais rūpimais klausimais, pasinaudodami jiems pasiūstais pasisakymų lapais. Balsus ir pasisakymus Seimo atstovai turi grąžinti kiek galima anksčiau, bet ne vėliau kaip iki 1996 metų gegužės mėnesio 15 dienos PLB seimo prezidentui šiuo adresu: PLB seimas, 1059 Maplegrove Drive NW, Grand Rapids MI 49504-3835.

Visi gauti laišukai bus suskaičiuoti, visi PLB VIII-jo seimo korespondenciniame posėdyje dalyvaujantieji Seimo atstovai pus pažymėti PLB VIII-jo seimo atstovų sąrašė, gauti vokai atidaryti, balsus skaičiuojant JAV Lietuvių Bendruomenės Grand Rapids apylinkės valdybos ir Kontrolės komisijos nariams. Iš grąžintų atidarytų vokų bus išimti slapto balsavimo vokeliai, sumaišyti ir tik po to atidaryti slapto balsų skaičiavimui. Viešo balsavimo duomenys bus atitinkamai atžymėti prie kiekvieno PLB seimo atstovo pavardės bendrame sąrašė. Gauti pasisakymai bus surašyti į vieną bendrą lapą. Bus surašytas balsų skaičiavimo protokolas. Apie balsavimo rezultatus bus pranešta PLB VIII-jo seimo atstovams, PLB valdybai ir spaudai.

Vytautas KAMANTAS

BALSUOTOJŲ REGISTRACIJA!

New York'as. Tautos Fondas ragina visus Amerikoje gyvenančius lietuvius dalyvauti Lietuvos Seimo rinkimuose, kurie įvyks spalio 20 d. ir bus lemiami Lietuvos valstybės ateiviai.

Turintys naujus Lietuvos Respublikos pasus (anksčiau ambasadoriaus Lozoračio išduoti nebegalioja), registruojasi balsuoti per Lietuvos Ambasadą, 2622 16th St. NW, Washington, DC 20009. Tautos Fondas yra atspausdinęs paprasto turinio formą, kurią galima naudoti užsiregistruojant. Formos yra platinamos įvairiuose Amerikos lietuvių telkiniuose. Jas taip pat galima gauti iš Tautos Fondo 351 Highland Blvd., Brooklyn, New York 11207.

Neturintys naujo paso, turėtų kuo greičiau kreiptis į Lietuvos Generalinį Konsulatą 420 Fifth Ave., New York, NY 10018 Tel. (212) 354-7840 arba į Garbės Generalinį Konsulatą, 6500 S. Pulaski Rd., Chicago, IL 60629 Tel. (312) 582-5478 ir gauti reikiamas formas paso išgijimui. Paso gavimas vidutiniškai trunka 4 mėnesius.

Tautos Fondo būstinėje New York'e gegužės 8 d. ir 9 d. nuo 10:00 val. ryto iki 3:00 val. po pietų bus padedama užpildyti naujas formas, nemokamai teikiamos reikalingų dokumentų vertimų ir notarizavimo paslaugos.

Vystant šį aktualų vaju, Tautos Fondo pirmininkas Juozas Giedraitis yra parašęs

laišką Lietuvos Seimo Rinkiminės komisijos pirmininkui Zenonui Vaigauskui, kuriam pabrėžiama, kad Amerikoje gyvenantys lietuviai nori dalyvauti šiame taip svarbiame demokratijos reiškinyje. Laiške tarp kito rašoma: "Kadangi patirtis su praėjusiais savivaldybių rinkimais parodė, jog ne laiku iš Lietuvos parūpinta informacija daug kam kliudė savo balsais dalyvauti rinkimuose, kreipiamės į Jus su prašymu, kad informacija apie balsavimo procedūras šį kartą būtų pateikiama pakankamai anksti". Toliau prašoma dar prieš vasaros atostogas pranešti, kaip ir prie kokių rinkiminių apylinkių bus priskaičiuojami užsienio lietuvių balsai.

PREMJERA APVAINIKUOTAS 40-ASIS LIETUVIŲ OPEROS SEZONAS

Edvardas Šulaitis

Balandžio 20 d. įvyko K.V. Banaičio "Jūratės ir Kastyčio" operos premjera, kuri apvainikavo Chicago's Lietuvių operos kolektyvo 40 metų veiklos sukaktį. Mortono vidurinės mokyklos auditorijoje Cicero mieste tą dieną daugiau kaip tūkstantis žmonių matė darnų šios operos pastatymą, kuris buvo atliktas kartu su šešiasdešimties asmenų talka iš Kauno valstybinio muzikinio teatro.

Šią operą Chicago's Lietuvių operos kolektyvas jau buvo pastatęs prieš 24 metus, o kauniečiai savo premjerinį spektaklį parengė visai neseniai – kovo 16 d. Šis bendras abiejų grupių kūrybos vaisius buvo tikrai sėkmingas ir gražus. Iš Kauno buvo atvežtas visas orkestras, šokėjos, dalis choristų, solistų ir kitų talkininkų, tarpe jų ir dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys bei dailininkė Janina Malinauskaitė. Oro keliu atgabentos ir jos sukurtos dekoracijos bei kostiumai.

kos ir Lietuvos himnai. Juk šiomis dienomis pažymėta ne eilinis muzikinis spektaklis, o didelė lietuviška šventė, skirta svarbiai Chicago's lietuvių operos kolektyvo sukakčiai. Todėl šalia rūtos šakelės, ši kartą ant scenos uždangos buvo pridėtas ir skaičius – "40". Šia operos premjera taip pat buvo paminėta ir kompozitoriaus K.B. Banaičio 100 gimimo metinės.

Kaip atrodo, ši kartą "Jūratė ir Kastytis" nuskambėjo žymiai geriau, negu prieš 24 metus, kuomet ji buvo išpildyta vien tik chicagiečių operos entuziastų jėgomis. Tą kartą pagrindines roles dainavo Stasys Baras ir Dana Stankaitytė, kuriuos dabar matėme tarp klausytojų.

Publika labai šiltai priėmė abu šios operos spektak-

Petras Čelkis, Lietuvių operoje dainuojantis nuo pat jos įsteigimo dienos. Ed. Šulaičio nuotrauka

gerokai silpnėjęs.

Šiame pokylyje pirmoji į susirinkusius prabilo ilgametė operos choro dainininkė ir dabartinė vicepirmininkė Jonė Bobinienė, padėkodama visiems prisidėjusiems prie operos kolektyvo veiklos puoselėjimo. Buvo apdovanojama grupė choristų, pažymint ryškesnes jų dainavimo sukatis. Iš jų labiausiai pažymėtas Petras Čelkis, kuris operos chore dainuoja nuo jos įsteigimo dienos – 1956 metų, kuomet buvo pastatyta pirmoji opera "Rigoletto".

Sveikinimo žodžius tarė Lietuvos generalinis garbės konsulas Vaclovas Kleiza, PLB pirmininkas Bronius Nainys, visuomenės veikėjas Valdas Adamkus, Lietuvių Fondo Tarybos pirmininkė Marija Remienė.

Iš tolimesnių svečių pirmasis kalbėjo Kauno valstybinio muzikinio teatro vadovas ir režisierius Gintas Žilys. Jis Chicago's lietuvių operos pirmininkui Vytautui Radžiui įteikė simbolinę dovaną – L. Striogos skulptūrą "Paukštę", linkėdamas, kad ji ilgai giedotų bendram visų lietuvių džiaugsmui. Savo linkėjimus išsakė solistas

Kauno muzikinio teatro vadovas G. Žilys įteikia dovaną – skulptūrą "Paukštę" Lietuvių operos valdybos pirmininkui Vytautui Radžiui. Ed. Šulaičio nuotrauka

Virgilijus Noreika ir dirigentas Julius Geniušas. Buvo sveikinusių ir raštu. Jonė Bobinienė pakvietė atsistoti visus garbės svečius, dabartinius ar anksčiau dainavusius solistus, dirigentus, bei kitus vienaip ar kitaip su Chicago's Lietuvių opera susietus žmones.

Baigiamąjį žodį tarė Lietuvių operos valdybos pirmininkas Vytautas Radzius. Jis

apžvelgė kolektyvo praeitį, daug kam dėkojo, nušvietė kai kuriuos ryškesnius momentus. Paminėjo labai atmintiną įvykį, kuomet iš okupuotos Lietuvos buvo gauta "Gražinos" opera, kuri pastatyta minint 10 metų sukaktį. Net iki šios dienos nėra žinoma, kas tada tą operą atsiuntė. Nėra atskleistos ir kitos šio įvykio detalės, nes tuo laiku su komunistine valdžia jokio bendravimo negalėjo būti. Daug padėkos žodžių jis išsakė visiems talkininkams, pažymėdamas jų atliktus darbus. V. Radzius padėkojo ir tiems, kurių namuose pastogę galėjo rasti gausūs svečiai iš Kauno.

Pokylis tęsėsi. Svečiai kalbėjosi ir šoko, grojant Ričardo Soko orkestrui. Čia visi galėjo pasidalinti gražiais prisiminimais ne tik iš "Jūratės ir Kastyčio" pastatymo, bet ir

Ed. Šulaičio nuotraukoje: solistas Stasys Baras (dešinėje), kuris dainavo Kastyčio partiją pirmajame V.K. Banaičio operos pastatyme, kalbasi su rež. G. Žiliu

Svarbiausią vaidmenį Chicago'je dainavo vienas iš žymiausių Lietuvos solistų Virgilijus Noreika, kuris nebuvo pasirodęs kauniečių pastatyme. Jūratės rolę atlikusi Sabina Martinaitytė Kauno spektakliuose dalyvavo. Be jų premjeroje Kastyčio motinos rolę atliko Aldona Stempuzienė, Rūtelės–Aušra Cienaitė, o Kastyčio tėvo – Gediminas Maciulevičius. Antrajame spektaklyje kitą dieną, dalyvaujant apie pusantro tūkstančio žiūrovų, šiuose vaidmenyse pasirodė kiti žmonės: Birutė Sodaitytė, Audronė Gaižiūnienė ir Vaclovas Momkus.

Čia reikia paminėti dar ir režisieriaus asistentę Ainą Paulauskaitę, apšvietimo ir kitų scenos reikalų tvarkytojus – Laimą Šulaitę-Day ir Tomą Rusnak, grimotoją Julijų Balutį, koncertmeisterį chicagietį Mangirdą Motekaitį.

Abiejų spektaklių pradžioje buvo sugroti Ameri-

lius, karštai plojo, nuoširdžiai reagavo į visą tai, kas vyko scenoje. Kai kurie teigė, jog tai buvo vienas iš geriausių Chicago's lietuvių operos pastatymų per visą jo 40 metų veiklos laikotarpį. O juk per tą laiką buvo pastatytos net 32 operos, 110 spektaklių. Reikia tik nusišėbėti šio operos kolektyvo valdybos, ypač jos ilgametio pirmininko Vytauto Radžiaus energija, choristų ištverme, talkininkų bei rėmėjų ryžtu. Tad nenuostabu, kad šis kolektyvas ilgai išsilaikė ir gali žiūrovus pradžiuginti brandžia kūryba.

Daug gražių palinkėjimų ir sveikinimų buvo išsakyta per sukaktuvinį pokylį įvykusį po antrojo spektaklio Jaunimo Centro rūmuose. Čia susirinko per 300 žmonių, kurių dauguma yra smarkiai susiję su Chicago's lietuvių operos kolektyvu. Matėme ir gausius talkininkus iš Kauno, be kurių šis pastatymas, be abejo, būtų buvęs

RUOŠIAMĖS JUBILIEJINEI TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTEI

Dešimtosios Lietuvių Tautinių Šokių šventės darbai spartėja. Plakatai padaryti, grupės ruošiasi, bilietai platinami. Bilietus į visus šventės renginius galima įsigyti paštu ar šventės raštinėje: 2715 W. 71st. Str., Chicago IL 60629. Bilietai parduodami šventės raštinėje antradieniais ir ketvirtadieniais nuo 6 - 8 v.v., šeštadieniais nuo 9 v. r. iki 12 v. p.p. ir sekmadieniais po mišių Lemonte. Perkant bilietus,

reikia atkreipti dėmesį, kad kuo aukščiau, tuo geriau matosi, todėl ir brangesni bilietai. Nepamirškite įsidėmėti datą. Dešimtoji Lietuvių Tautinių Šokių šventė įvyks šeštadienį, liepos 6 d. 1:00 val. p.p. Rosemont Horizon salėje.

"Žaibo" (vad. Andrius Utz) ir "Žiburio" (vad. Saulius Gylys) orkestrai gros per dešimtosios Lietuvių Tautinių Šokių šventės susipažinimo vakarą. Vakaras įvyks

penktadienį, liepos 5 d. Navy, Pier Grand Ballroom salėje. Kviečiame kuo greičiau įsigyti bilietus, nes vietų skaičius – ribotas. Bilietus galima gauti X-tosios Tautinių Šokių šventės raštinėje.

Lietuvos ir Pietų Amerikos tautinių šokių grupės dalyvaus pošventiniame koncerte, kuris įvyks antradienį, liepos 9 d. Jaunimo Centre.

Šokių šventės organizacinis komitetas

SU "LIETUVOS ISTORIJA" PO GALVA

"Su ilgesiu ir nerimu

grįžai į tėviškę,

Kad pavasarėjančios dienos
vidurdienį

Dar kartą išgyventum

Velykų džiaugsmą",

– rašė jau Lietuvon iš Cleveland'o (JAV) 1994 metų pavasarį sugrįžęs poetas Balys Gaidžiūnas. Jam laimingoji Žvaigždė suteikė tą džiaugsmą dar du kartus. Gal ir šiemetinėmis Velykomis dar būtų pasidžiaugęs, jei staigi liga kovui besibaigiant, nebūtų jo aplankiusi ramioje Vilniaus pakraščio gatvelėje. O kai Velykų varpai, po itin gilios žiemos paskelbė Didįjį Priskėlimą, nutilo, jų aidas, atsimušęs panerių atslaitėse, nubangavo snieguotais laukais. Tuo metu tyliai į Anapilį išėjo ir pats poetas. Nustojęs plakusi širdis tauraus Tėvynės sūnaus, visą savo dramatišką gyvenimą paskyrusio vien tik Lietuvai, jos laisvei ir žmonių gerovei. Išėjo mylimas rašytojas, žurnalistas ir redaktorius, visuomenės ir politikos veikėjas. Gimtoji žemė patyrė didelę netektį.

Kartu su poeto bendražygiais, jo parašytų posmų gerbėjais, jo raštų skaitytojais, giminėmis ir draugais su giliu liūdesiu tariame paskutinius atsisveikinimo žodžius, prisiekiamo tęsti jo darbus ir visados jį prisiminti. Gi jis pats tenorėjo: *"Žemės paverptos ir mėlyno dangaus sargybiniu pabūsi, O jei būdėdamas ir amžinai užmigs, Gėle tu įsipinsi į savo giminės vainiką, Per amžius pintą iš ilgesio, iš skausmo ir vilties".*

Trečiąją Velykų dieną velionis buvo pašarvotas Antakalnio laidojimo rūmuose. Iki vėlyvo vakaro atsisveikinti su mylimu rašytoju ir poetu ėjo giminės, pažįstami, plunksnos broliai, vilniečiai. Karstas paskendo gėlėse ir vainikuose. Kitą rytą, aidint gedulingai smuiko muzikai, salė vėl buvo pilna palydinčiųjų. O kai smuikas pravirko poeto sukurtų dainų melo-

dijomis, ne vienas nejučia nubraukė ašarą.

Saulėtą tylų ketvirtadienio vidurdienį automobilių kortedžas su velionio karstu pajudėjo Kauno link. Čia karmelitų šv. Kryžiaus Bažnyčioje buvo atlaikytos Mišios už jo sielą. Pamokslo metu klebonas Algimantas Keina jausmingais žodžiais priminė garbingojo tautiečio gyvenimo kelius, jo taurią sielą, visiems atvirą širdį, nuoširdumą ir kuklumą, beribę meilę Lietuvai Tėvynei, tvirtą tikėjimą Viešpaties Apvaizda. Padėkojo už sukurto dainas, prisiminimų knygas, religinio turinio veikalus. Lietuva amžiais liks dėkinga už kaimo žmonių mokymą ir švietimą dar prieškario metais, už ryžtingą kovą okupacijose, už nepailstamą pusės amžiaus veiklą lietuvių bei išsaugoti užsieniuose. Ir už sugrįžimą gimtinėn ne pelenų saujele, o gyvu kūnu, ir už čia nuveiktus darbus. Taip pat dėkinga už gražiausią pavyzdį, kaip dirbti ir aukotis Tėvynės labui, paliktą Lietuvos sūnams ir dukroms.

Po pamaldų gedulinga procesija atvyko į Karmėlavos kapines, kuriose ilsisi velionio žmonos Nastutės Eidukevičiūtės-Gaidžiūnienės palaikai, sugrįžę iš Cleveland'o prieš penketą metų.

Atsisveikinimo kalbose prisiminta, kad Balys Gaidžiūnas šį pasaulį išvydo 1911 m. lapkričio 25 d. Dauderių km. (Baisogalos valsč., Kėdainių apskr.) darbščių ūkininkų šeimoje. Iš šešeto vaikų jis buvo jauniausias: iki jo jau bėgiojo trys seserys ir du broliai. Baigęs Kėdainių gimnaziją, įstojo į Dotnuvos Žemės ūkio akademiją ir, 1935 metais ją baigęs, tapo diplomuotu agronomu ekonomistu.

Dar būdamas gimnazistu pamėgo rašyti eiles. Vienas pirmųjų jo eilėraščių, atspaus-

dintų "Karyje" – "Jau prašydo sodžių vyšnios", kompozitoriui Klemensui Griauzdei parašius skambaus žygio maršo muziką, tapo mėgiamiausia Lietuvos karių daina. Beje, ši daina, aidėjusi pokario partizanų giriose ir vėliau okupantų nuslopinta, dabar vėl skamba laisvėjančioje padangėje.

1936-39 metais B. Gaidžiūnas redagavo "Jaunąjį ūkininką", nuo 1938 metų – "Radijo laikraštį" ūkininkams Kauno radiofone, nuo 1939-ųjų – "Žemės ūkį". Jis dirbo redaktoriumi Žemės ūkio rūmų spaudos skyriuje. Nuo 1940 metų sovietų okupacijos pradžios, atleistas iš pareigų, gyveno slapstydamasis, organizavo pogrindžio veiklą prieš bolševikus, o vėliau – prieš nacius. Prisidengdamas neva savo gimtadienio šventimu, 1943 m. rudenį organizavo slaptą steigiamąjį VLIK-o susirinkimą Kaune ir tapo jo vicepirmininku. 1944 m. gegužyje vokiečių areštuotas ir kartu su kitais VLIK-o aktyvistais (A. Damašiu, J. Vėbra, J. Katilium, K. Brunium – iš viso 27 asmenys) nuteistas mirti. Pasakui surakintomis rankomis jis buvo stumdomas etapais po kalėjimus ir kacetus. Bado ir kankinimų išsekintas, likus tik vienai savaitei iki karo pabaigos, amerikiečių karių išlaisvintas.

Po išlaisvinimo kiek sustiprėjęs, Balys Gaidžiūnas vėl darbavosi VLIK-o Vykdomojoje taryboje, pirmininkavo Lietuvių tautiniam sąjūdžiui, organizavo Vokietijoje tautininkų veiklą. Vazinėdamas po lietuvių DP stovyklas daug rašė ir filmavo jų gyvenimo vargus ir džiaugsmus, apsilankė buvusiose kankinimų vietose. Iš to laikotarpio (1945-49) susuko beveik 5000 pėdų kino juostos, kurios nemažą dalį dar suspėjo sugrįžęs parodyti per Lietuvos televiziją.

1949 m. pabaigoje be jokio entuziazmo iš Vokietijos išvyko tolyn nuo Lietuvos. Apsistojęs Cleveland'e ir greit perpratęs varganą lietuviškos spaudos padėtį, ištraukė į jos pagyvinimo darbą: tapo "Dirvos" savaitraščio redaktoriaus Vinco Rastenio padėjėju, o vėliau (1952-62) – vieninteliu redaktorium.

1994 metų pradžioje persikėlęs į Vilnių, apsistojo tylioje Volungės gatvelėje. Dukterėčios Jadvygos globojamas, įsikūrė kukliuose antro aukšto apartamentuose. Nors pro langus nesimatė Gedimino pilies bokštų, didingą trišpalvės plevėnimą juto visa jautria poeto siela. Juto, apmąstė ir klojo į posmus. Pats tenorėjęs tyliai, ramiai pagyventi, negalėjo atsisakyti, kviečiamas į poezijos vakarus, tautos švenčių renginius, kovų ir kančių bendražygių paminėjimus. Įsitraukė į Rašytojų sąjungos veiklą. Vėl aplankė gimtąsias vietas, pabuvojo Baisogaloje, Dotnuvoje, Kėdainiuose, Kaune, visur labai šiltai sutiktas ir pagerbtas, nors ne visi jį prisiminė. Iš kelionių sugrįžęs, vėl sėsdavosi prie įprasto rašomojo stalo ir rašė, taisė, redagavo, kol mirties angelas užspaudė vien tik laimės Lietuvai linkėjusias akis.

Prie kapo duobės jautrias atsisveikinimo kalbas pasakė Rašytojų sąjungos atstovai – poetas Eugenijus Ališanka ir literatūros kritikas, velionio Balio Gaidžiūno tėviškėnas ir jo kūrybos tyrėjas Jonas Linkevičius. Kalbėjusieji priminė poeto parašytas ir išleistas lyrikos knygas "Jaunystė arimuose" (1936), "Žaliuojanti žemė" (1937), "Rūpesčių dienos" (1946), "Mano kartos likiminiai metai" (1980), "Ir saulėtos, ir rūšios dienos" (1986), taip pat religinės ir patriotinės tematikos veikalus: "Septyni paskutiniai Kristaus žodžiai" (1980), "Bernelių mišios" (1983), "Lietuvos Madonų šventovė" (1988) bei skaudžių prisiminimų memuarus "Pakeliui į mirtį" (1948), "Vieneri metai ir viena savaitė" (1950).

Lietuvių tautininkų sąjungos vardu kalbėjo ir velionio artimiesiems užuojautą pareiškė profesorius Antanas Stancevičius. 1941 metų Birželio sukilimo dalyvis ir buvęs partizanas Leonas Narbutas atsisveikinimo žodžius išsakė gaudžiomis eilėmis.

Velionio studijų draugas, buvęs filisterių korporacijos pirmininkas, aukšto rango Lietuvos karininkas ir politikalinys Juozas Enčeris prisi-

minė anų laikų dvasinę atmosferą, kuri suformavo tokius didžiavirius, kaip Balys Gaidžiūnas. Tik tokie milžinai galėjo iškelti Lietuvos vardą greta senųjų Europos tautų. Iškentę visus skausmus ir kančias, patys nepalūžo, laimėjo paskutinę kovą ir laimingais žmonėmis išeina Anapilin.

Kupiškietė Emilija Stanikaitė, buvusi Nepriklausomos Lietuvos jaunoji ūkininkė, vėliau mokytoja, ašarodama dėkojo savo Didžiajam Mokytojui Baliui Gaidžiūnui už vadovavimą sodžiaus jaunimui, už nepakartojamus lyrikos posmus, kurių daugelį vyresnieji dar ir dabar prisimena. Ji tarė nuoširdžiausią acių už tai, kad grįžo į gimtinę, kuo ji visada tikėjusi:

*"Aš tikiu, jūs grįšit,
Vieškeliais pareisit,
Mums kentėt be žodžių jau seniai pabodo,
Kelią jums nutiesim mes žiedais baltaisiais
Ir skriaudas galėsime tikrai jums parodyt".*

Graudaus atsisveikinimo pabaigoje, nusčiuvusioms kapinių pušims ir vakarop pakrypusiai saulei tarsi liudininkams girdint, buvo perskaitytas paskutinis priešmirtinis poeto posmas su jam skaudžiu klausimu ir prašymu:

*"Kai paskutinėje kelionėj būsiu –
Padėkite po mano galva Lietuvos istoriją.
Aš tikiu, kad žvaigždžių šviesiais takais keliaudamas
Dar sutiksiu man besišypsantį lenką,
Ir susėsime dar kartą draugiškai pakalbėti,
Kodėl jo broliai šimtmečiais lietuvius skriaudė?"*

Vilniaus krašto dramatiška nūdienu jautrią poeto sielą dirgino nuo pat jaunystės, nuo pirmosios dainos "Vyšnios žydi" posmų. Su pirmaisiais Lietuvos kariuomenės daliniais 1939 m. rudenį atvykęs į atgautąjį Vilnių, skubėjo nusilenkti Aušros Vartų Madonai. Vėliau Jos garbei paskyrė ir visą knygą. O pastaruosius metus pagyvenęs Vilniuje, dar skaudžiau pajuto tą amžinai kraujuojančią Lietuvos žaizdą.

Taip ir atgulė poetas, vyšnioms pradendant žydėti, į Lietuvos žemę su Adolfo Šapokos "Istorija" vietoje pagalvės. Ir iš Anapilio, tarsi Lietuvos laukų dvasia, visados švies ateinančioms kartoms. Tegu pavasariniai vėjai ir nuo Vilnijos pusės atneša ant jo kapo baltą vyšnios žiedelį.

Alfonsas LIPNICKAS
(Vilnius)

A.a. Balio Gaidžiūno atminimas pagerbtas Cleveland'o Dievo Motinos parapijoje. V.Bacevičiaus nuotraukoje iš kairės: R.Čiuberkienė, J.Balbatas, B.Gaidžiūno anūkas Jurgis, jo mama – R. Gaidžiūnaitė-Gamble, kunigas G.Kijauskas ir K.Gaidžiūnas

LOS ANGELES

"DRAMOS SAMBŪRIS" CLEVELAND'E

Vytautas Matulionis

Žemaitės – Julijos Beniuševičiūtės–Žymantienės (1845-1921) trijų veiksmų komediją "Trys mylimos" pastatė Los Angeles Dramos Sambūris, paminėdamas rašytojos 150-ąją gimtadienį. Pastatymo režisierius – Petras Maželis. Spektaklio trukmė - 1.5 val. Jo programoje dr. Dalia Noreikaitė-Kučėnienė glaudai apibūdina Žemaitę kaip moterį ir rašytoją.

Balandžio 27 d. šis spektaklis suvaidintas Clevelande, Dievo Motinos parapijos salėje, stebint dviems šimtams žiūrovų. Spektaklį globojo vyresniųjų skaučių "Židinys".

Vadinti šį veikalą satyra gal yra kiek per griežta. Tai lengvutė komedija, švelniai "patraukianti per dantį" žmogaus silpnybę pinigams ir meilei, kartu paliečianti ir Žemaitę dominusias moterų problemas. Veikalo charakteriai – negilūs, lengvai suprantami. Kokia kryptimi klostysis įvykiai, išryškėja jau pačioje pradžioje, tačiau atomazga gudriai uždelsiama iki paskutinės minutės. Tai įdomus 19-ojo šimtmečio Lietuvos kaimo dokumentas, nuo kurio nupūtus šimtmečio dulkes, atsiskleidžia jau tik muziejuose saugoma Lietuvos dalis, kuri nebuvo, kaip dažnai teigiama, tikrai tyras ir neišsemiamas dorybių šaltinis.

Prieš uždangai atsiskleidžiant, susirinkusieji girdėjo Pauliaus Jasiukonio muzikinę įžangą, susidedančią iš liaudies dainų ištraukų ir palaipsniui išsivystančią į gamtos garsų "simfoniją" ar "kakofoniją", kurioje varžėsi žiogai, pelėdos, varlės, gaidžiai, karys, vištos ir daugybė kitų skardžiabalsių Dievo tvarinių. Ji galėjo būti kiek trumpesnė.

Aktorių tarsena beveik visur neblogo, tik kartais girdėjosi žodelis "gal", tariamas su minkštuju "l", o "taip" išvirsdavo į "teip". Didelė ir reta kalbinė idomybė šioje komedijoje buvo Žemaitės dažnai naudojama dviskaita. Toks šios asmenavimo formos vartojimas gyvojoje kalboje jau tur būt niekur neužtinkamas.

Sąryšis tarp aktorių – stiprus, įėjimai ir išėjimai – tikslūs, veidai – gyvi. Dialoge pasitaikiusios mažos spragos buvo nesuklumpant grakščiai peršoktos, o trumpesniuose ar ilgesniuose monologuose aktoriai įstengė išlaikyti žiūrovų dėmesį. Tačiau laki režisieriaus vaizduotė ne visada tiksliai at-

Scena iš antrojo veiksmo. Iš kairės: Kozeris (J.Raibys), Domicelė (M.Kašėtaitė), Kybartienė (R.Vitkienė) ir Petronėlė (S.Mikutaitytė). V.Bacevičiaus nuotrauka

sispindėjo vaidintojų pastangose. Jei žiūrovai pilna gerklė ir nesikvatojo, keletą kartų jie, vis dėlto, buvo priversti "mandagiai" nusijuokti ar bent jau "garsiai nusišypsoti". Prie naujos scenos aktoriai prisitaikė greit. Jų vaidybinis lygis įvairavo pagal teatrinį patyrimą.

Režisieriaus Petro Maželio sukurtas scenovaizdis buvo nesudėtingas. Ant galinės sienos kybojo didžiulis voratinklis, tiksliai nusakantis "voro" – samdinio Liudviko pinkles, į kurias įklimpsta visos trys šios komedijos moterys. Scenos erdvę riboja storų rastų sienos, slegiančios savo svorio, panašios į medinės pilies

buvo gana panašus: baltintų ir nebalintų linų bliuzės ir sijonai. Labai lietuviška, bet ar pakankamai teatriška? Norėjosi didesnės spalvų įvairovės. Panašiai ir su vyžoto samdinio Liudviko apranga. Savo dvispalviame lininiame apdare jis atrodė toks švarus, net nesusišlamžęs, lyg būtų iš kokio dainų ansamblio. O gal tai buvo jo šventadienės drapanos? Antrajame veiksmo išdėlioti margi audiniai atrodė dailiai, bet kodėl jie buvo išdėstyti lyg pardavimui ar krautuvės vitrinėje?

Ramunė Vitkienė, vaidinusi turtinę ūkininkę Kyverienę, sėkmingai sukūrė senyvos, apkūnios, savimi patikinčios ir save vis dar jau-

na laikančios moters vaidmenį. Nors ir būdama tvirtavalė, ji nesugebėjo atsispirti jauno ir dailaus vyro gražbylystei. Santūriai judėsiu, raiškiu veidu ir įvairuojančiomis intonacijomis ji nesunkiai įtikino žiūrovus.

Sigutė Mikutaitytė lengvai susidorojo su vyresniosios dukters Petronėlės vaidmeniu. Tai jau blunkančios jaunystės mergina, bet dar viltinga, užsispyrusi ištekti, tačiau išranki. Jos grimas ir šukuosena buvo tinkami, bet keletas judesių kiek priminė televizijos komedijas.

Marytė Kašėtaitė (Domicelė, jaunesnioji duktė) gerai pasirodė jaunos, nai-vios, per daug pasitikinčios ir todėl lengvai įtaigojamos mergaitės rolėje. Ji buvo laisva, natūrali, gaivinančiai šviežia.

Amandui Ragauskui šioje komedijoje teko "liūto dalis". Jo vaidintas samdinys ir buvo tas "voras", kurio lipniose žabangose išpainiojo meiliais pažadais apžavėtos trys pasitikinčios "muselės". Apdovanotas stipriu, sodriu balsu, gražia tarsena ir mikliu judėsiu, Ragauskas dosniai dalinosi tomis dovanomis su žiūrovais, kartais – net per daug dosniai. Per dažnai plačiai išskėstos rankos liudijo, kad judesius jis dar

turėtų kiek patobulinti. Jo kuriamam charakteriui drąsos ir pasitikėjimo savimi tikrai netrūko, bet svajota pergalė išslydo jam pro pirštus. Pats apgavikas buvo apgautas! Ar tik neglūdi čia Žemaitės puoselėto lietuviškos moters išsilaisvinimo iš "vyriškų varžtų" simbolis?

Įdomiausias šiame spektaklyje buvo Juozas Raibys, vaidinęs senbernį Kozerį, žilaplaukį meilikautoją ir mergišų. Jis buvo lietuviško posakio "Žilė – galvon, velnias – uodegon" išikūnijimas. Kiekvienas jo žodis kvepėjo medumi. Jis mokėjo prisigretinti prie pasitikinčių moteriškių, naudodamasis ne jaunatviška drąsa, kaip Liudvikas, bet gyvatės glotnumu, lipšnumu, širdį alpinančiu meiliažodžiaivimu. Kozerio balsas, lyg rojus žalčio nuodėmingai gundantis šnypštimas, svaigino ne tik Kyverienę, Petronėlę ir Domicelę. Neliko jam abejingi ir žiūrovai. Jo judesiai buvo gerai apgalvoti, tikslūs ir taupūs.

Norisi priminti, kad išeivijoje teatras dešimtmečius išsilaikė mėgėjų pastangomis. Tai žmonių, kurie savo pamėgtam menui paaugojo laisvalaikį, kartais net viso gyvenimo laisvalaikį, nuopelnas. Dažnai žodžiui "mėgėjas" prikeržiama neigiamą reikšmę, lyg tai būtų kažkas "žemo lygio" ir, tuo pačiu nevertas dėmesio. Tai – klaidinga. Nenuvertinkime mėgėjiškų pastangų per greit, nes iš mėgėjų gretų neretai išauga puikūs profesionalai. Padėka priklauso ne tik aktoriams, kuriuose teatro kūrybos ugnis liepsnoja, ne tik žiūrovams, be kurių teatras – neįmanomas, bet ir rengėjams, kurie vis dar suranda jėgų ir progų, leidžiančių tai liepsnai išsipliekti. Remkite juos.

Režisieriaus džiaugsmo valanda. Iš kairės: J.Raibys, M.Kašėtaitė, R.Vitkienė, rež. P.Maželis, A.Ragauskas, S.Mikutaitytė. V.Bacevičiaus nuotrauka

liekanas ar į niūrų požemį, labiau tinkantį kokiai nors karzygiškai dramai.

Scenos baldų, kuriuos sukūrė Saulius Bagdonas, nedaug: tik stalas su pora suolų, lova ir veidrodys. Bet kodėl stalas ir suolai – naujutėliai? Net nedažyti! Savo naujumu jie kažkaip nesiderino prie padūlėjusių sienų. Būtų pravartu juos kiek "pasendinti".

Emai Dovydaitei geriausiai pasisekė sukurti turtingos ūkininkės Kyverienės ir senbernio Kozerio rūbus. Abiejų dukterų (Petronėlės ir Domicelės) apdaras

Cleveland'iečiai su aktorais iš Los Angeles. Iš kairės: A.Stempužienė, M.Kašėtaitė, dr.V.Stankus, S.Mikutaitė, I.Bublienė, kun.G.Kijauskas ir R.Vitkienė. V.Bacevičiaus nuotrauka

ŽABANGOS

Vladas Vijetkis

Užėjau pas savo draugą Florijoną. Duris atidarė Florijonienė. Paprašė atsisėsti paaiškinusi, kad Florijonas greit grįš.

– Gal galiu pasiūlyti kavos? – Florijonienė atrodė geroje nuotaikoje.

– Jeigu neapsunkinsiu ir jeigu nieko kito nėra.

– "Nieko kito" prisilakate su Florijonu.

Bijodamas pagadinti vaikią Florijonienės nuotaiką, paskubau pridėti (nors tai buvo grynas melas):

– Ne, ne. Turėjau mintyje "Coca cola", bet kava bus puiku.

Florijonienė įjungė kavos gaminimo įrankius ir, kaip dera vaišingai šeiminiškai, grįžo ir prisėdo pasikalbėjimui.

– Matau, kad šiandien geroje nuotaikoje, nors ir visados būnate, – čia vėl melavau.

– O ko čia liūdėti. Gyvenimas trumpas. Negalima užtemdyti debesimis.

– O kas jums tuos debesį išvaiko?

– Daug priežasčių, bet šiandien – bliuzelė. Kaip tik tokios norėjau. Žiūriu – papiginta. Ir sijoną jai tinkamą jau turiu.

– O kiek kainavo ta papiginta tamsių debesų sklaidytoja?

Florijonienė pasakė kainą, nuo kurios man šiurpuliai per nugarą nuriedėjo ir atsi-

trenkė į kišenėje pasislėpusią labai liesą piniginę. Neturėdamas ką tarptautiškai ypatingo pasakyti, paklausiau:

– Pastebiu, kad jūs su Florijonu gerai sugyvenate. Kur yra to puikios gyvenimo paslaptis?

– Jokių paslapčių čia nėra. Reikia mokėti pakreipti vyrą ta kryptim, kuria nori. Reikia mokėti naudoti moterišką strategiją, kad nepajustų. Kad manytų, kad jis vadovauja, bet ne tu.

Labai suklusau. Ne dėl to, kad buvo įdomūs šeimyninio gyvenimo ramūs vandenys, bet kad galėčiau šias svarbias mokslo žinias panaudoti, man pačiam saugantis moteriškų žabangų.

– Nuleisk ausis. Atsirado, matai. Imsiu ir išpasakysiu visas paslaptis. Bet vieną pasakysiu. Florijonas užsimanė pirkti elektrinį piūklą. Nepigus, nors ir ne tiek kainuoja, kiek bliuzelė. Tad aš jam švelniai pasakiau. Tiesą sakant, reikėjo kelis kartus pakartoti: "Florijonėli, mano brolis, amžiną jam atilsį, išpiovė ranką su piūklą, ir..." Čia svarbu taip pat ir balso intonacija. Reikia labai švelniai, su meilės atgarsiais žodžiuose. Taigi sakau: "Atsitiks tau nelaimė. Ką aš vargšė be tavęs darysiu. O visa lietuviška visuomenė, koks nuostolis..."

– Atrodo, kad paveikė, nes elektrinio piūklo nepastebėjau. Būtų pasigyręs. O kaip ta brolio istorija?

– Netoli teisybės. Išpiovė pirštą su rankiniu piūklą, bet mirė nuo širdies smūgio. Mat čia reikia pasimokyti iš istorikų: kai kuriuos faktus išpučia, o kai kuriuos nutyli.

– O kaip bliuskutę įvairuosite į garderobą?

– Pasakysiu, kad pati pasiuvau. Išsiūsiu pora sagučių. Jeigu ne gyna teisybė, tai bent labai panašu. O be to Florijonas bliuskučių nė nepastebi. Jis žiūri, kas po bliuskute.

– Na, o jeigu reikia iš Florijono ką nors tiesiogiai išpešti? Sakysime virtuvę

perdažyti. Moterys labai dažnai virtuvės spalvas keičia.

– Palauk. Parodysiu praktiškai.

Florijonienė išėjo į virtuvę ir atnešė jau pagamintą kavą. Padėjo nuodelį, įpylė kavos. Pridėjo grietinėlės, įpylė lygiai du šaukštelių cukraus. Neklausė, kiek. Supratau, kad gera žmona turi atmintinai žinoti. Paskui apkabino mano kaklą ir pažūžė emė maišyti kavą. Gražiai už nugaros stovėdama ir gerokai stipriai prisiglaudusi.

– Tai matai. Tokius veiksmus atlikus, galima pradėti kalbėti apie dažymą. Ar tu atsisakytum?

– Kur čia tau. Ne tik virtuvę, bet ir kambarius išdažyčiau...

Bet nespėjau paaiškinti, nes tarpdury pasirodė Florijonas. Baisiai nusigandau, užtiktas tokioje įtartinoje pozėje.

– Štai ir Florijonas. Galėsite dabar apie savo politikas plepėti, – pasakė Florijonienė ir iškilmingai pasišalino.

O mane vis dar neramino ta įtartina poza. Ir šiaip, ir taip pasisukinėjęs sakau:

– Florijonai, čia lyg šeimyninių reikalų simpoziumas.

– Ką čia švebeldžiuoji, lyg musmirių priėdęs. Geriau paragauk va geriausio gėrimo, kokį kada nors sutikai savo nuodėmingame kelyje. Piūklo nepirkau, tai paliko gėrimui. Taip sakant, "piūklinė".

– Tai tu nieko prieš, kad tavo žmona, mane apkabinusi, kavą man maišė?

– Visiškai nieko. Ji man sakė, kad tu – visai neatraktyvus. Ir ne ji viena. Taigi, pabandyk piūklinės.

– Florijonai, kam naudoti svetimžodžius. Turime labai gerą lietuvišką žodį "nepatrauklus".

Tiesą sakant mane pykino ne žodžio nelietuviškumas, bet jo prasmė. "Piūklinė" taip pat buvo "neatraktyvi" ir nepatraukli.

šventės dalyvius pasveikino Maskvos lietuvių kultūros bendrijos pirmininkė Nijolė Martyniuk, palinkėdama prisikėlusio Kristaus palaimos, tautiečių darbams Tėvynės Lietuvos gerovei. Nuoširdžiausius linkėjimus Nemuno krašto vaikams perdavė Maskvos latvių bendruomenės atstovė Linija Butė. Iki vėlyvo vakaro linksminosi lietuviai ir jų svečiai, sulaukę šviesių Velykų švenčių.

J. DAINIS

KOMPOZITORIUS JULIUS SINIUS

Nuo seno Švenčionys buvo rytinės Lietuvos dalies kultūros, švietimo bei ekonomikos centras. Deja, vėliau šiam kraštui likimas nebuvo palankus. Lenkų okupacija, sovietų administracinės priemonės lėmė spartų Švenčionijos nutautėjimą. Tačiau, nepaisant visų sunkumų, lietuvių ugnis šiame krašte neužgeso. Čia gimė ir išaugo prof. A. Voldemaras, prof. Z. Žemaitis, prof. Č. Kudaba, kompozitorius J. Sinius, muzikai Mikas ir Kipras Petrauskai bei daugelis kitų. Deja, ne apie visus Lietuva pakankamai žino. Todėl "Švenčionijos" klubas ėmėsi iniciatyvos, stengdamasis prikelti iš nebūties krašto šviesuolių atminimą.

Neseniai paminėjome kompozitoriaus Juliaus Sinio 85-ąsias gimimo metines. Basakoje J. Siniaus vaikystė tarp dešimties brolių ir seserų, kasdieninė keturių kilometrų kelionė į Švenčionių lietuvių gimnaziją nenustelbė begalinio potraukio muzikai. Per muziką jis išreiškė savo begalinę meilę Tėvynei. Dar besimokydamas privačioje J. Montvilos vargonininkų mokykloje Vilniuje, J. Sinius ėmė vargonininkauti Šv. Mikalojaus bažnyčioje, vienintelėje, kur buvo laikomos lietuviškos pamaldos. Čia jis vadovavo ir chorui. Šis choras ne tik giedojo bažnyčioje, bet ir dainavo S. Šimkaus, J. Neimonto, J. Naujailio dainas.

Dainas kūrė ir pats J. Sinius. Iki 1940 m. jis sukūrė apie 30 dainų chorui. Dauguma jų – didžiai patriotinės, pakilios nuotaikos. Net religinėse giesmėse skamba patriotinė tema, tik pakylėta į "dangišką sritį": "Melskim Jėzų ir Mariją už Tėvynę mūsų, kad sutaukintų jos sūnus, laimės duot laikus" ("Šiandien gimė Jėzus Kristus"). O, kaip aktualūs šie žodžiai ir mūsų laikais! Arba: "Tu valdyk, malone stiprink, mūsų Tėvynę nepražus. Tavo Lietuva yra buvus, Tavo Lietuvą ir bus" ("Tai mūsų karalius", E. Drugelio žodžiai). Ir taip kone kiekvienoje giesmėje. J. Sinius aktyviai reiškėsi ir visuomeninėje veikloje. Lenkų okupacijos metais jis savo gimtuosiuose Švenčionyse suorganizavo lietuvišką bažnytinį chorą. Oi, kaip pyko

lenkų valdžia..., bet choras gyvavo. Lietuviško choro buvimas šiame krašte tais laikais daug prisidėjo prie lietuvių tautinio susipratimo, vienybės stiprinimo. Ir pagalvokime, kam tarnauja šių dienų "herojai", juodindami lietuvius, esą jie pavydūs, nedraugiški, sakdami, esą: "maža tauta – nėra čia ko norėti"? Arba prisiminkime garsiąją frazę: "Trys lietuviai – penkios partijos", išmestą tada, kai Lietuva kaip niekad buvo vieninga. J. Siniaus fone – šie žmonės patys pavojingiausi provokatoriai!

Vieną gražią 1941 m. pavasario dieną J. Sinius negrįžo namo – einantį po pamokų iš gimnazijos, bolševikai jį areštavo. Tačiau tąsyk nuo tremties išgelbėjo prasidėjęs karas. Tarsi nujausdamas artėjančius ilgus neveiklos metus, vokiečių okupacijos metais J. Sinius ėmėsi visų darbų, kokius jam tik siūlė. Jis – Švietimo valdybos muzikos referentas, "Vaidilos" teatro muzikinės dalies vedėjas, Vilniaus ugniagesių pučiamųjų orkestro kapelmeisteris ir, aišku, "Varpo" choro dirigentas. Visur jis sugebėjo dirbti patriotinį darbą. Mat ugniagesių darbas buvo prilygintas karinei tarnybai, tad J. Sinius priimdavo į orkestrą jaunuolius, kuriems grėsė karinė tarnyba, o tai reiškė būti išsiųstam į frontą.

Po karo Sinių šeima į Vilnių nebegrįžo, tačiau saugumiečiai juos surado. Ši kartą traukinys Paneriuose nesustojo: Sibiras pasiglemžė devynerius kūrybingiausius metus. Kai 1957 m. vasarą Julius Sinius išlipo iš traukinio tėviškoje, jam buvo likę gyventi tik dveji metai.

...Ilgai tą vakarą nesi-skirstė švenčioniškiai, susirinkę paminėti savo įžymiojo tėviškėno. Į renginį atvyko ir Vilniuje gyvenantys kompozitoriaus vaikai: trys sūnūs ir duktė, atvažiavo net Švenčionių rajono meras K. Trapikas. Šis renginys buvo organizuotas kartu su kitu giminu–Gervėčių klubu. Tai rodo, kad stiprėja ir mūsų tautinis susipratimas.

P.S: Praėjus kelioms dienoms po minėto vakaro, jauniausias J. Siniaus sūnus atsi-sveikino su šia ašarų pakalne. Amžiną jam atilsį.

Šarūnas LAUŽADIS

ALTS SEIMAS

Primename, kad Amerikos Lietuvių Tautinės sąjungos 24-asis seimas posėdžiaus rugpjūčio 30-31 ir rugsėjo 1-ąją Čikagoje, Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus patalpose, 6500

S.Pulaski Rd. Sąjungos narius prašome įsidėmėti šią datą.

ALTS seimą globos Čikagos skyrius, kuriam vadovauja Eleonora Valiukėnienė. ALTS valdyba

VELYKOS MASKVOJE

Tikintieji lietuviai pirmosios Velykų švenčių dienos rytą atėjo į Šv. Liudviko bažnyčią pasimelsti, padėkoti mirtį nugalėjusiam Išganytojui už Lietuvos laisvę, paprašyti sau ir Tėvynei šviesesnio rytojaus. Iš klausėme šv. Mišias, kurias rusiškai aukėjo arkivyskupas Tadas Kondruševičius.

Šioje bažnyčioje Vasario 16-osios proga laikydamas šv. Mišias lietuviškai, Vilniaus arkikatedros klebonas

monsinjas K. Vasiliaskas palinkėjo tautiečiams, kad iki kitos Vasario 16-osios sulauktų lietuvių kunigo, kuris visus sekmadienius laikytų pamaldas lietuviškai. Teišsipildė lietuvių prašymai prisikėlusiam Išganytojui.

Po mišių lietuviai bendravo, mėgino velykinių margučių stiprumą, savo žmonių ir dukterų pagamintų valgių gardumą Lietuvos ambasadose kavinukėje.

Šios šviesios pavasario

BALSUOKIME UŽ DEMOKRATIJA!

Lietuva stovi prieš mus šiandien laisva ir nepriklausoma, bet taip pat nualinta, apvogta ir apatiška. Artėjantys Seimo rinkimai bus lemiami Lietuvos valstybei. Padėkime Lietuvai atrasti sau tiesų, tikslų kelią į pilną demokratiją.

Tautos Fondas ragina visus Amerikoje gyvenančius lietuvius, turinčius naujus Lietuvos Respublikos pasus, registruotis balsuoti ir skatina neturinčius naujų pasų juos kuo galima greičiau įsigyti.

Dalyvaukime rinkimuose savo balsais, išreikšdami savo norus ir viltis šviesesnei Lietuvos ateičiai!

TAUTOS FONDAS

TURINTIEMS

NAUJĄ LIETUVOS RESPUBLIKOS PASĄ

Data _____

Embassy of Lithuania
2622 16th Street NW
Washington, D.C. 20009

Didžiai gerbiamieji,

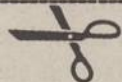
Norėsiu balsuoti Lietuvos artėjančiuose Seimo rinkimuose.
Prašau mane tam tikslui užregistruoti:

PAVARDĖ, VARDAS _____

ADRESAS _____

Pridedu atšviestą LR piliečio paso puslapio,
kuriame yra mano nuotrauka, kopiją.

Parašas _____

PASTABA: RINKĖJAI TURI UŽSIREGISTRUOTI
IKI RUGSĖJO 10 D.

NETURINTIEMS

NAUJO LIETUVOS RESPUBLIKOS PASO

Data _____

Consulate General of Lithuania
420 Fifth Ave.
New York, N.Y. 10018

Didžiai gerbiamieji,

Noriu įsigyti naują Lietuvos Respublikos pasą.

PAVARDĖ, VARDAS _____

ADRESAS _____

TELEFONAS _____

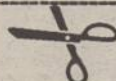
GIMIMO DATA _____

GIMIMO VIETA _____

IŠVYKIMO IŠ LIETUVOS DATA
(JEI GIMĘS AR GIMUSI LIETUVOJE) _____

Prašau kuo greičiausiai atsiųsti reikiamą informaciją, nes noriu
dalyvauti artėjančiuose Seimo rinkimuose.

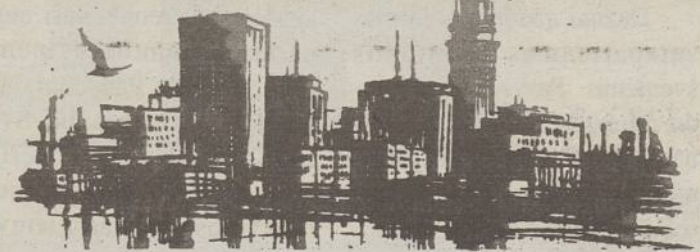
Parašas _____

PASTABA: LIETUVOS PASO GAVIMAS
VIDUTINIŠKAI UŽTRUNKA 4 MĖNESIUS

TAUTOS FONDAS
351 Highland Blvd.
Brooklyn, New York 11207

CLEVELANDE ir apylinkėse

RENGINIŲ KALENDORIUS

• GEGUŽĖS 27 d. – Memorial Day: apeigos, Mišios, pusryčiai. Rengia Katalikų karo veteranų 613-as postas Šv. Jurgio parapijoje 8:30 ryto.
• BIRŽELIO 16 d. sekmadienį – Tragiškų birželio mėnesio įvykių minėjimas. Rengia Clevelando Baltų komitetas.
• LIEPOS 14 d. – Šv. Jurgio parapijos gegužinė. Pradžią 11:30 ryto Šv. Jurgio sodyboje.
• LIEPOS 21-mą dieną – Pensininkų GEGUŽINĖ!
• RUGPJŪCIO 4 d. "DIRVOS" ir "VILTIES" draugijos gegužinė įvyks L. ir V. Apanių sodyboje.
• RUGPJŪCIO 11 d. (sekmadienį), 12-tą val. p.p., LVS-gos "Ramovė" Clevelando skyrius ir LŠS-gos Išeivijoje "Žalgirio" šaulių kuopa rengia gegužinę prie ežero Beachland parke, 17815 Canterbury Rd.
• RUGPJŪCIO 17 d. 6:00 v.v. – Lietuvių Kultūrinių Darželių vakaronė Gwinn Estate, Bratenahl, OH
• RUGSĖJO 15 d., Skauti-

ninkių draugovės kultūrinė popietė – Aurelijos Bal;šaitienės knygų pristatymas.
• RUGSĖJO 28 d., šeštadienį – Tradicinis Baltų draugystės vakaras Latvių salėje. Rengia Clevelando Baltų komitetas.
• SPALIO 18, 19 ir 20 dienomis BALFo centro valdybos direktorių suvažiavimas įvyks Clevelande. Rengia Clevelando skyrius
• LAPKRIČIO 9 d. – Dievo Motinos parapijos choro rudens balius, 7 v.v.
• LAPKRIČIO 17 d. – Šv. Jurgio parapijos rudens festivalis nuo 11:30 iki 3:30 v.p.p.
• LAPKRIČIO 23 d. – šeštadienį, LVS-gos "RAMOVĖ" Clevelando skyriaus valdyba Lietuvių Namuose rengia Lietuvos Kariuomenės Šventės Minėjimą
• GRUODŽIO 24 d. Bendros Kūčios – Šv. Jurgio parapijos salėje 9:30 v.v.

OHIO ĮVYKIAI

* Trečiadieniais iki šio mėnesio 22 dienos vyks Priešpiečių ("Brownbags") koncertai prie Trinity katedros, East 22 nd St. ir Euclid Ave., Clevelande Tel. 216/579-9745
* Gegužės 14 d. – Cleveland'o senolių diena. Cleveland Convention Center, 500 Lakeside Ave. Tel. 216/664-2833

* Gegužės 18 d. – Šeimų pobūvis – Family – A – Fair. Kent valst. u-to Ashtabula skyrius, 3325 West 13th St., nuo 9:30 val. r. iki 2:30 val. p.p. Kalbėtojai, parodos ir šeimų pobūvis. Tel 216/576-9008.
* Gegužės 18 d. – Varžytinės gyvulių globos draugijai paremti. Marous Auction Gallery, 10357 Kins-

STRONGSVILLE TRAVEL Tel. (216) 238-6878
1-800-525-8292
Fax (216) 826-1241

Aviabilietai į Lietuvą, Amerikos ir Europos šalis. Prieinamos kainos!
Bendradarbiaujame su visomis avialinijų kompanijomis.
Bilietai pristatomi į namus.

Žvaigždutė Motiejūnienė (216) 289-0608
Bendrovės dalininkė - Gražina Kudukienė

TRANSPAK

Siuntiniai į Lietuvą laivu su pristatymu į namus.
Pinigai pervedami doleriais.
Sutvarkomi palikimai.
Skubiems siuntiniams – AIR CARGO.
Komerčinės siuntos pagal susitarimą.
MAISTO SIUNTINIAI nuo \$39, - iki \$98, -
Aukštos kokybės maisto produktai.
Rūta Degutienė, 28262 Chardon Rd.
Willoughby Hills, OH 44092
Tel. 216-943-4662
Dirbame nuo 1987 m.
TRANSPAK, 2638 W. 69th St.
Chicago, IL 60629 Tel. 312-436-7772

RENGINIAI

man Rd. (Rt.87), Newbury.
Apžiūrėjimas 5:15 val. p.p.,
varžytinės nuo 6:00 val. p.p.
Tel. 216/423-3496.

• Gegužės 19 d. – Ohio City namų lankymas ir senienų paroda. Bridge Ave. ir West 30th St., Cleveland.
Tel. 216/781-3222.

ATLANTA IMPORT EXPORT

JŪSŲ PASLAUGOMS CLEVELAND'E MŪSŲ ATSTOVAS:

LITMA IMPORT EXPORT
639 EAST 185 STREET
CLEVELAND OH 44119
216-481-0011

SIUNČIAME SIUNTINIUS LAIVU
LABAI SKUBIEMS SIUNTINIAMS - ORO CARGO
AUKŠTOS KOKYBĖS MAISTO SIUNTINIAI

JŪSŲ SIUNTINIUS PRISTATYSIME Į NAMUS
BET KURIOJE LIETUVOS, LATVIJOS, ESTIJOS,
BALTARUSIJOS VIETOJE, O TAIP PAT MASKVOJE,
PATERBURGE IR KALININGRADO SR.

ATLANTA IMPORT EXPORT
(312) 434-2121 arba (800) 775-7363

Wanted
Brown & Sharpe
screw machinist must
have 10 year experience
and be willing to work
15-20 hours per week.
Retirees welcome
Respon to:
Testo Manufacturing Co.
(216) 621-9435

Štai tie, kurie padeda
išlaikyti lietuvišką laikraštį

Atnaujindami
prenumeratą ir kitomis
progomis Dirvai auکوjo:

Adomavičius V., Brookfield ..	20.00
Simanas W., Spring Hill	20.00
Stankaitis J., Chesterland	20.00
Giedraitis V., Willowick	20.00
Kriščiūnas M., Canton T. ..	20.00
Janukaitis V., Detroit	10.00
Valavičius A., Chicago	10.00
Grushnys A. MD., Wichita ..	10.00
Renkus J., Santa Ana	10.00
Jonynas A., Berlin	10.00
Milkovaitis K., Yorba Linda ..	10.00
Suzelis A., Newton Falls	5.00
Bežys J., Canada	5.00
Paliulis A., Darien	3.00

Visiems aukotojams
nuoširdžiai dėkojame

IRQ Computer Consultants

Orientuojamės į smulkų ir vidutinį verslą
Konsultuojame su kompiuteriais ir
programine įranga susijusiais klausimais.
Pateikiame kompiuterinę techniką pagal
kliento poreikius ir pageidavimus.
Hardware • Software • Upgrades • DOS
Windows • Macintosh • OS/2 • Networks
Databases • Internet Setup • Web Pages
Linas Multiolis Gregory Higley
(216) 558-7919 (216) 982-2530

VYTIS INTERNATIONAL TRAVEL SERVICE, INC.

40-24 235th STREET DOUGLSTON, NEW YORK 11363

TEL. (718) 423-6161 FAX (718) 423-3979

Pavasaris Lietuvoje

Skrydžių kainos iš New Yorko į Vilnių ir atgal:

Nuo balandžio 1 d. iki gegužės 15 d. \$600

Nuo gegužės 16 d. iki birželio 5 d. \$650
(plius mokesčiai)

Kainos sumažintos, skrendant ir iš kitų miestų.
Prašykite mūsų brošiūros apie keliones į Lietuvą, Latviją ir Estiją.

VYTIS TRAVEL

40 - 24 235 St.
Douglaston NY 11363
Tel. 718-423-6161
1-800-77-VYTIS

MATAS & ASSOCIATES

RITA MATAS • Broker • G.R.I. • Licensed Real Estate Appraiser

17938 Neff Road
Cleveland, OH. 44119
(216) 486-2530

2412 Cedarwood Road
Pepper Pike, Oh. 44124
(216) 473-2530

ADV. VYTAS MATAS teisinis patarėjas

DIRVA

EUROPA TRAVEL 692-1700

LOWEST AIR FARES
available worldwide

**EXPERTS ON TRAVEL
TO EAST EUROPE**

passports * visas * prepaid tickets

**SERVING OUR COMMUNITY
FOR OVER 35 YEARS**

"LEADERS IN LOW COST TRAVEL"

JAKUBS AND SON Laidojimo Įstaiga

William J. Jakubs Sr.
William J. Jakubs Jr.
Kenneth Schmidt ir
Barbara Jakubs Schmidt

Licenzuoti direktoriai ir balzamuotojai

936 East 185th Street Cleveland, Ohio 44119
36000 Lakeshore Blvd. Eastlake, Ohio 44095
Telefonas: 531-7770

*Laidotuviai koplyčia erdvi, vėsinama,
teikianti jaukią atmosferą liūdesio valandoje.
Didelė aikštė automobiliams pastatyti.*

"AŽUOLYNŲ" BENDRIJA

1992 m. rudenį Švenčionyse įkurta respublikinė ažuolų globėjų bendrija "Ažuolynas". Pirmieji skyriai išsikūrė Kaune (vadovas – habil dr. A. Gradeckas) ir Kėdainiuose (vadovas – miškų urėdas A. Seržentas). Vėliau išsikūrė bendrijos skyriai Dubravoje, Jurbarko, Kazlų Rūdoje, Prienuose, Radviliškyje, Vilniuje. Net Lietuvos Seime Tautininkų frakcijos seniūno L. Milčiaus iniciatyva yra įkurtas "Ažuolyno" bendrijos skyrius.

Tačiau bendrija ne tik ažuolus sodina ir globoja. Ši bendrija buria žmones, tausojančius gamtiškąjį baltų pasaulėžiūros simbolį – ažuolą, gaivinančius ir puoselėjančius su juo susijusias tradicijas bei liaudies papročius, įprasminančius ažuolo reikšmę nūdieniame gyvenime. Bendrijos nariais gali būti visi, norintys puoselėti ir saugoti tautos etnokultūrą.

Dažnai ažuolų sodinimas sutapatinamas su kitomis šventėmis. Pavyzdžiui, Skuodo rajone ažuolai buvo sodinami per S. Daukanto paminėjimo iškilmes, Švenčionyse – per Rudens šventę ir pan.

Bendrija informuoja visuomenę apie ažuolynų būklę, nuo 1993 metų kartą per ketvirtį leidžia laikraštį "Ažuolas". Iki šiol ji platino me nemokamai per rajonų švietimo skyrius ir miškų urėdijas. Džiugu, kad "Ažuolas" jau surado skaitytojus ne tik Lietuvoje, bet ir nemažą būrį lietuvių užsienyje. Žodžiu, "Ažuolyno" bendrija tampa gyva tautiško versme, apie kurią telkiasi vis daugiau dorų lietuvių, nepriklausomai nuo partinių, politinių ar religinių įsitikinimų.

Bendrija nežada užsodinti ažuoliukais didelių plotų. Tai daro ir toliau darys miškininkai. Ypatingą dėmesį bendrija skiria moksleivių

auklėjimui, remdamasi tautinėmis ir gamtos auginėmis tradicijomis. Padedant Miškų ūkio ministerijai bei Švietimo ir mokslo ministerijai nuo 1993-94 mokslo metų mokyklose įvestas Lietuvos miškų kurso dėstymas. Šis dalykas jau dėstomas daugelyje Jonavos, Utenos, Ignalinos, Mažeikių, Vilkaviškio, Kėdainių, Kupiškio, Panevėžio, Švenčionių, Šakių, Skuodo rajonų bei kai kuriose Vilniaus miesto mokyklose. Skatinama Jaunųjų miško bičiulių būrelių veikla. Pradėjus dėstyti Lietuvos miškų kursą, minėti būreliai ėmė kurtis ir kitose mokyklose. Dabar "Ažuolyno" bendrija ruošia knygelę – pagalbinę mokyimo priemonę mokykloms, kuriose dėstomas "Lietuvos miškų" kursas, ir renka lėšas jos išleidimui.

Šarūnas LAUŽADIS

RITA STAŠKUTĖ

Born To Travel

26949 Chagrin Blvd. #103 (Ohio Savings Building)
CLEVELAND, OH 44122

Tel: (216) 831-5530 & (800) 366-9980
Fax: (216) 831-5028

OFFERING CORPORATE AND LEISURE TRAVEL

ATPIGINTI SKRYDŽIAI LIETUVA

Viską sužinosite, paskambinę Rita

Geriausios kainos skrendant su:

FINNAIR, SAS, LUFTHANSA, KLM, LOT

Bendradarbiaujame su Lietuvos Avialinijomis

TAUPA Lithuanian Credit Union

Lietuvių Kredito Kooperatyvas

767 East 185th Street
Cleveland, Ohio 44119

TAUPOJE atliekame visus bankinius patarnavimus.

TAUPA auga ir stiprėja su Jūsų parama.

Kviečiame visus lietuvius tapti TAUPOS nariais ir tuo pačiu priklausyti stipriai Lietuviškai Finansinei Institucijai.

TAUPOJE skoliname palankesnėmis sąlygomis.

Dėl smulkesnių informacijų skambinkite:

481-6677

Sąskaitos Federalinės Valdžios (NCUA) apdraustos iki \$100,000

TAUPA'S SERVICES

SAVINGS

Regular Passbook accounts and Certificates of Deposit, IRA Passbook and IRA Certificates of Deposit.

LOANS

Personal Secured and Unsecured, New & Used Cars, First Mortgages-Fixed and Variable, Home Equity and Share Secured Loans.

OTHER SERVICES

Checking Accounts, ATM Cards, Travelers Cheques, Money Orders, Utility Payments, Check Cashing, Direct Deposit of Social Security and Payroll Payments, ACH Services and Wire Transfers.

Your savings federally insured to \$100,000

NCUA

National Credit Union Administration, a U.S. Government Agency

When you see this emblem, you know that your deposits are backed by the full faith and credit of the U.S. Government.